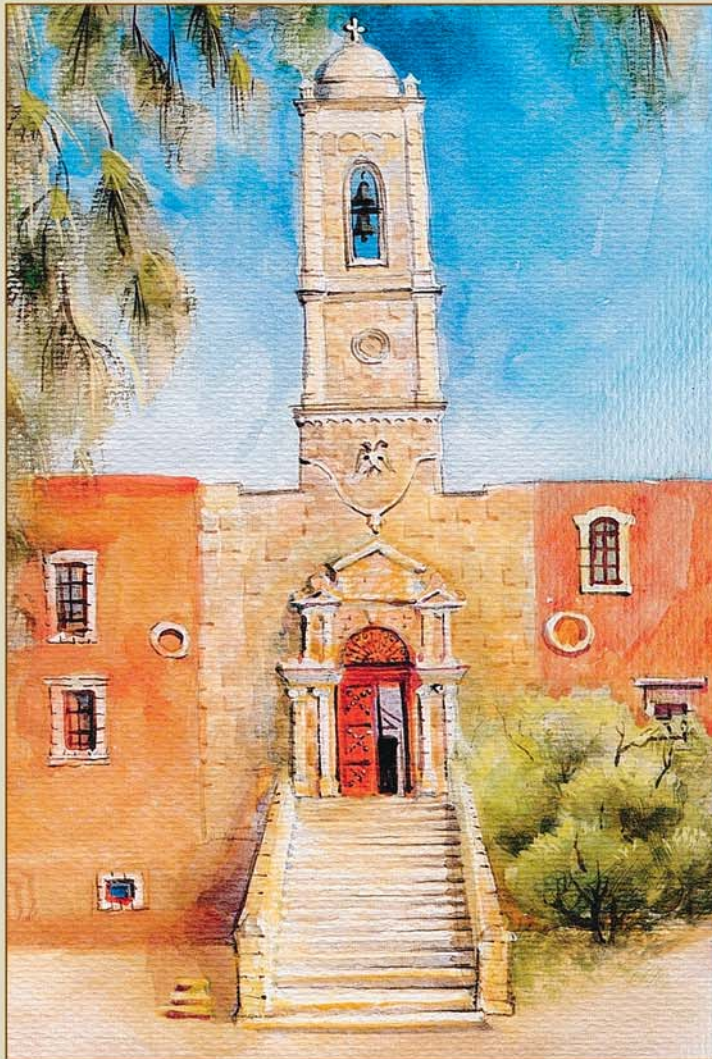

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἔτος 59 – Τεύχος 5

Μάιος 2010

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Έτος 59

Μάιος 2010

Τεύχος 5

Περιεχόμενα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΣΙΑΡΑ	
Εισοδικόν	3
ΑΡΧΙΜ. ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ	
Οί Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἐσχάτων	4
ΠΡΕΣΒ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	
Μὲ ποιὰ ἔννοια ὁ Ἰησοῦς ἀποκαλεῖ πατέρα τὸν Θεό;	7
ΠΡΩΤ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ	
«Εἶναι ὁ ἐφημέριος Ποιμένας καὶ θεραπευτὴς ἢ ἀπλὰ ἓνας διεκπεραιωτὴς τελετουργικῶν ἀναγκῶν καὶ ἀπαιτήσεων;»	8
ΠΡΩΤ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΠΙΝΑΚΟΥΛΑ	
Κήρυγμα στὴ μνήμη τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου	11
ΑΡΧΙΜ. ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ Γ. ΜΥΡΟΥ	
Ἄδιακρισία καὶ Αἵρεση	15
ΠΡΩΤ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΘΕΡΜΟΥ	
Ἡ ἀγωνία τοῦ καινούργιου	17
Π.Ν. ΣΩΤΗΡΧΟΥ	
Ἅγιος Μάρκος ὁ Κρητικὸς Νεομάρτυς	19
Ἐπικοινωνία	22
Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐφημερίου	28
Βιβλιοπαρουσίαση	29
Μηνολόγιο	31

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Υπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισιακούλης

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Ἀλέξανδρος Ἱ. Κατσιάρας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2010 ΜΕ ΕΝΙΑΥΣΙΑ ΘΗΤΕΙΑ: π. Δημήτριος Τζέρπος, π. Σωφρόνιος Γκουτζίνης, π. Νεόφυτος Ραφαηλίδης, π. Γεράσιμος Ζαμπέλης, π. Ἀθανάσιος Γκίκας καὶ ὁ κ. Παναγιώτης Σκαλτσής. – ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΥΛΗΣ: Λίτσα Ἱ. Χατζηφώτη. – ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Χαράλαμπος Κωστόπουλος – ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: Λίτσα Ἱ. Χατζηφώτη, Κων. Χολέβας καὶ Βασίλειος Τζέρπος. – ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου: Ν. Κάλτζιας, Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ: Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251
e-mail: efimerios@ecclesia.gr

Τὰ ἔργα τοῦ παρόντος τεύχους φιλοτέχνησε ἡ ἀδελφότης Ἱερᾶς Μονῆς Χρυσοπηγῆς Χανίων.

Τὸ Περιοδικὸ «Ἐφημέριος» δὲν εὐθύνεται γιὰ τὸ γλωσσικὸ ἴδιωμα τῶν ἀρθρογράφων του.

«Υπάρχουν κληρικοί, οί όποίοι ρίπτουν τὸ περισσότερο ἢ καὶ ὄλο τὸ βάρος τῶν προσπαθειῶν τους σὲ μιὰ ἐξωτερικὴ δραστηριότητα, ἀμελώντας τὴν προσωπικὴ τους καλλιέργεια. Πιστεύουν ὅτι μὲ τὴν κοινωνικὴ δρᾶσι, τὴν ἀνάμειξι εἰς τὰ κοινά, τὶς φιλανθρωπικὲς δραστηριότητες, τὴν δημιουργία πολιτιστικῶν συλλόγων καὶ ἄλλων τέτοιων ἐγκοσμίων σχημάτων, θὰ δώσουν ἕνα ἐπιβλητικὸ παρὼν τῆς Ἐκκλησίας στὸν σύγχρονο κόσμο. Ἀλλὰ ὁ σύγχρονος κόσμος δὲν ζητάει τέτοια ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι νὰ ὀργανώσῃ τὸν κόσμο κοσμικὰ καὶ ἀνθρώπινα ἀλλὰ θεανθρώπινα. Νὰ κἀνῃ τὸν κόσμο Ἐκκλησία καὶ ὄχι τὴν Ἐκκλησία κόσμο. Ἄλλωστε, κακὰ εἶναι τὰ ψέμματα: ἡ πνευματικὴ φτώχεια τοῦ κληρικοῦ, οὔτε κρύβεται μὲ αὐτά, οὔτε ἀναπληρώνεται ἀπὸ αὐτά. Ὅσοι ἐπιχείρησαν νὰ σώσουν τὸν κόσμο, χωρὶς ἀντίκρουσμα ἐσωτερικοῦ πλοῦτου, ἐναυάγησαν καὶ ἐχάθησαν».

(Αρχιμ. Ἀθηναγόρου Καραμαντζάνη, Ἱεροκέρυκος,
Ἐρέθισμα Ἱερατικῆς Αὐτογνωσίας,
Ἔκδοσις Ἰ.Μ. Ὅσιου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ,
1991, σσ. 28-29)

Σεβαστοὶ πατέρες, Χριστὸς Ἄνεστη!

Στόχος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἀποκάλυψη καὶ ἡ διακήρυξη τῆς ἀλήθειας γιὰ τὸ ἐσχατολογικὸ τέλος τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας. Πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτὸν ἐνεργοποιεῖ τὰ πνευματικὰ τῆς «ἐργαλεῖα», ἓνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι οἱ Ἱεροὶ Κανόνες, ποὺ ἐκφράζουν τὴν ποιμαντικὴ ἀγωνία καὶ τὴν ἀγαπητικὴ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας μέσῳ τῶν ποιμένων τῆς γιὰ τὴν σωτηρία τῶν μελῶν τῆς. Αὐτὴ εἶναι ἡ βάση τοῦ κειμένου τοῦ π. Κυρίλλου Κωστοπούλου ποὺ δημοσιεύουμε στὴ στήλη *Προσόμοια* μετὸν τίτλο «Οἱ Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἐσχάτων».

Στὴν στήλη *Τίνα με λέγουσι οἱ ἄνθρωποι εἶναι;* ὁ π. Κωνσταντῖνος Παπαθανασίου ἐξηγεῖ «Μὲ ποιά ἔννοια ὁ Ἰησοῦς ἀποκαλεῖ πατέρα τὸν Θεό;» καὶ στὴν διπλανὴ στήλη *«Πρὸς Ἐκκλησιασμόν»* ὁ π. Δημήτριος Θεοφίλου ἀπαντᾷ στὸ ἐρώτημα «Εἶναι ὁ ἐφημέριος Ποιμένας καὶ θεραπευτὴς ἢ ἀπλᾶ ἓνας διεκπεραιωτὴς τελετουργικῶν ἀναγκῶν καὶ ἀπαιτήσεων;». Στὴ στήλη *Διακονία τοῦ Λόγου* ὁ π. Ἀντώνιος Πινακούλας παρουσιάζει «Κήρυγμα στὴ μνήμη τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου». Στὴ στήλη *Πρὸς Διάκρισιν* ὁ π. Αὐγουστῖνος Μύρου μετὸν ἐνδιαφέρουσα συνεργασία τοῦ «Ἀδιακρισία καὶ Αἵρεση» ἀναφέρεται στὰ προβλήματα ποὺ δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴν ἔλλειψη διακρίσεως στὴν προσέγγιση προσώπων, πραγμάτων καὶ ἀληθειῶν καὶ εἰδικότερα πνευματικῶν θεμάτων, ποὺ γίνονται ἢ πρόξενος τῶν αἰρέσεων. Ὁ π. Βασίλειος Θερμὸς, στὴ στήλη *Πρὸς Οἰκοδομὴν* μετὸν ἄρθρο του «Ἡ Ἀγωνία τοῦ καινούργιου», ἀναλύει τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει ἓνας νέος κληρικὸς.

Τὸν Βίο τοῦ Ἁγίου Μάρκου, τοῦ κρητικοῦ Νεομάρτυρα, ὅπως τὸν διηγεῖται ὁ Παναγιώτης Σωτήροχος, θὰ βρεῖτε στὸ *Συναξάριον*, καὶ πολὺ ἐνδιαφέρουσες ἐπιστολὲς ποὺ θέτουν πρὸς συζήτηση καίρια θεολογικὰ καὶ ἱστορικὰ θέματα στὴν στήλη *Ἐπικοινωνία*. Βιβλία σὲ τίτλους, ποὺ μᾶς στέλνει ὁ κ. Σ. Τερζῆς, στὴν *Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐφημερίου*, καὶ ἐνδιαφέροντα βιβλία σὲ σύντομη παρουσίαση στὴν *Βιβλιοπαρουσίαση* μαζί με πολλὰ εἰδήσεις στὸ *Μηνολόγιο* μαρτυροῦν τὴν διαρκῶς ἀύξασαν ἀνταπόκριση στὶς προσπάθειες γιὰ ἀνανέωση τῆς ὕλης τοῦ περιοδικοῦ. Ἄναμένουμε, ὅμως, καὶ ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους ἀκόμη εἰδήσεις σχετικὲς μετὰ ξεχωριστὰ ἐνοριακὰς δράσεις, ἐκδηλώσεις, συνεργασίες καὶ ὅ,τι ἄλλο ποὺ σχετίζεται μετὰ ἐνδιαφέροντά σας.

Ἀλέξανδρος Κατσιάρας,
Διευθυντὴς Σύνταξης

Οἱ Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἐσχάτων

Ἄρχιμ. Κυρίλλου Κωστοπούλου,
Ἱεροκήρυκος Ἱ.Μ. Πατρῶν, Δρος Θεολογίας

Ο ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΑΣ Λόγος τοῦ Θεοῦ Πατρός —«Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν» (Ἰωάν. 1, 14)— μέσα στὴν ματαιότητα, τὴν ἀγνωσία καὶ τὴν ἀπανθρωπία τῆς ἀνθρωπίνης Ἱστορίας, ἐπανιδρύει τὴν Ἐκκλησία. Αὐτὸ τὸ ἔργο εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐνοικήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ κόσμῳ.

Σ' αὐτὸ τὸ μυστικὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησία —«καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλή τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας» (Κολ. 1, 18)— κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς κατῆλθε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο καὶ κατέστη ἡ ψυχὴ τῆς, γιατί «...οὕτω ἦν πνεῦμα ἅγιον...» (πρβλ. Ἰωάν. 7, 39) πρὶν συμβῆ τὸ γεγονὸς αὐτό. Ἐκτοτε ἡ σωτηρία καὶ ἡ λύτρωση τοῦ μεταμορφουμένου καὶ κατὰ χάριν θεουμένου ἀνθρώπου συντελεῖται ἐντὸς τοῦ Θεανθρώπινου Σώματος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. «Extra Ecclesiam nulla salus».

Στὸ Σῶμα τὸ Θεανθρώπινο ἐμφανίζεται ἕνας νέος τρόπος ζωῆς, ποὺ παρέχει στὴν κοινωνία τὴν ἀνθρώπινη τὴν δυνατότητα ὑπάρξεως στὴν «ἐνότητα τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης» (Ἐφεσ. 4, 3).

Πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ρωτοῦν ποιός εἶναι ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα στὴν σημερινὴ ἐποχὴ. Ἡ ἀπάντηση τῆς πλειονότητος τῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν εἶναι κατηγορηματικὴ: Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ συμβάλλει στὴν ἐπίλυση τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων καὶ κυρίως νὰ καταγγέλλει καὶ νὰ καταδικάζει τὴν κοινωνικὴ ἀδικία, τὴν ἐκμετάλλευση, τὴν ὀργανωμένη βία, τὴν καταπάτηση τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων.

Ἡ ἀντίληψη αὐτὴ δὲν εἶναι ἄγνωστη. Κηρύσσεται ἐδῶ καὶ αἰῶνες στὸν Δυτικὸ κόσμῳ. Στὸν Μεσαίωνα ὁ «Θωμισμός» καλλιέργησε μία σωματειακὴ θεώρηση τῆς Ἐκκλησίας, θέτοντάς τὴν στὸ ἴδιο ἐπίπεδο μὲ ἄλλα ἀντίστοιχα κοινωνικὰ σχήματα, μὲ τὴ μόνη διαφορὰ ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει θεία προέλευση.

Αὐτὴ ἡ προτεσταντικὴ ἀντίληψη περὶ Ἐκκλησίας γέννησε τὰ διάφορα θεολογικὰ μορφώματα, ὅπως τὴν ὑπαρξιστικὴ θεολογία μὲ τὴ διαμάχη γιὰ τὴν ἀπομύθευση (Rudolf Bultman), τὴ θεολογία τοῦ πολιτισμοῦ (Paul Tillich), τὴ θεολογία τῆς ἐκκοσμικεύσεως (Friedrich Gogarten), τὴ θεολογία τῆς ἀπελευθερώσεως, ἡ ὁποία ἀνδρώθηκε στὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ (Enrique Dussel), τὴν θεολογία τῶν Μαύρων (Black Theology), ἡ ὁποία κορυφώθηκε τὸν 20^ο αἰῶνα (Martin Luther King), τὴ φεμινιστικὴ θεολογία (Elizabeth Cady Stanton) καὶ τέλος τὴν οἰκουμενικὴ θεολογία ἢ

θεολογία τῶν Θρησκειῶν (Hans Küng). [Γιὰ ἐπαρκῆ ἐνημέρωση περὶ τῶν θεολογικῶν αὐτῶν μορφωμάτων βλ. Rosino Gibellini, *La Theologia del xx secolo*, ἐκδ. Ἔρτος Ζωῆς, Ἀθήνα 1992].

Ὅλα, ὅμως, αὐτὰ τὰ μορφώματα, ἐὰν μελετηθοῦν στὸ χῶρο τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησιολογίας, συνθέτουν τὴν εἰκόνα τῆς παντελοῦς ἀλλοτροιώσεως τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας ὡς Σώματος Θεανθρωπίνου. Καὶ τοῦτο γιὰ τὸν λόγο ὅτι τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, εἶναι καὶ κινεῖται μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἀγιοπνευματικῆς παραδόσεως, ὅπως ἀκριβῶς παρουσιάζεται στὴ διδασκαλία τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν Ἀγίων Πατέρων καὶ Διδασκάλων αὐτῆς.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν εἶναι μία φιλανθρωπική - οὐμανιστικὴ ὀργάνωση, οὔτε καὶ μιὰ ὀργανωμένη ζωὴ, ἀλλὰ κοινωνία Θεανθρώπινη. Εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ μέσα στὸν ἄνθρωπο, εἶναι μυστηριακὴ κοινότητα. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ στὴν Θεανθρώπινη αὐτὴ κοινωνία «Ἀγίῳ Πνεύματι πᾶσα ψυχὴ ζωοῦται καὶ καθάρσει ὑφουῖται, λαμπρύνεται τῇ Τριαδικῇ μονάδι ἱεροκρυφίως» (Ἀναβαθμὸς, ἦχος δ'). Ὁ δὲ Μ. Βασίλειος λέγει χαρακτηριστικὰ: «...Τῆς χάριτος ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐκχεομένης, εἰκότως μεταλαμβάνουσιν τῆς ἀσωμάτου καὶ πνευματικῆς χορηγίας αἱ τῶν ἁγίων ψυχαί» (Εἰς τὸν Λ΄ Ψαλμ., PG 30, 116C).

Στόχος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἀποκάλυψη καὶ ἡ διακήρυξη τῆς ἀληθείας γιὰ τὸ ἐσχατολογικὸ τέλος τῆς ἀνθρωπίνης Ἱστορίας. Πρὸς τοῦτο, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀποβλέπουσα στὴ σωτηρία καὶ τὴ λύτρωση τῶν μελῶν της, ἐνεργοποιεῖ τὰ πνευματικὰ της «ἐργαλεῖα». Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι καὶ τὸ Κανονικὸ Δίκαιο, τὸ ὁποῖο χρησιμοποιεῖται ὡς ἔκφραση τῆς ἀγαπητικῆς καὶ ποιμαντικῆς μέριμνάς της.

Ἐπὶ πᾶσι, βεβαίως, καὶ κατὰ τὴν προχριστιανικὴν περίοδο τὸ Jus Sacrum (Ἱερὸ Δίκαιο), τὸ ὁποῖο ἀποτελοῦσε ἓνα μέρος τοῦ Jus Publicum (τοῦ Δημοσίου Δικαίου). Στούς Ἑβραίους τὸ Jus Sacrum ταυτίζεται μὲ τὸ Jus Publicum. Ὡστόσο, τὸ Κανονικὸ Δίκαιο εἶναι Δίκαιο ἴδιον τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες, οἱ ὁποῖοι συνθέτουν τὸ προαναφερθὲν Κανονικὸ Δίκαιο, ἀποτελοῦν κείμενα ἀγαπητικὰ καὶ ποιμαντικά, ἀφορῶντα τόσο στὴ ρύθμιση τῶν διαφορῶν προβλημάτων τοῦ Θεανθρωπίνου τούτου ὀργανισμοῦ ὅσο καὶ στὴν ὀρθὴ καθοδήγηση τῶν μελῶν γιὰ τὴν Θεανθρώπινη πορεία τους πρὸς τὴν λύτρωση.

Ὡς ἐκ τούτου οἱ Ἱεροὶ Κανόνες δὲν εἶναι, ὅπως ἰσχυρίζονται μερικοί, ἐκφραστὲς κάποιου νομικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖο ἐπιδιώκει νὰ ἐγκλωβίσῃ τὴ ζωὴ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας σὲ νομικοὺς τύπους, ἀλλὰ ἐκφράζουν τὴν ποιμαντικὴ ἀγωνία καὶ τὴν ἀγαπητικὴ μέριμνα μέσῳ τῶν ποιμένων της γιὰ τὴ σωτηρία τῶν μελῶν της.

Καὶ τοῦτο γιὰ τὸν λόγο ὅτι οἱ Ἱεροὶ Κανόνες, οἱ θεσπισθέντες ἢ ἐπικυρωθέντες ἀπὸ τὶς Οἰκουμενικὰς Συνόδους ἢ ἀπὸ τὶς Τοπικὰς, καθὼς καὶ ἐκεῖνοι τῶν μεμονωμένων Ἀγίων Πατέρων, οἱ ὁποῖοι ἔλαβαν οἰκουμενικὸν κύρος εἶναι ἀλάθητοι καὶ ἔχουν τὴν θεία ἐπιστάσια. Ὁ καθηγητὴς Ἰ. Καρμίρης γράφει ἐπ' αὐτοῦ: «Ὀὕτως οἱ στηρίζοντες τὸ ἐκκλησιαστικὸν πολίτευμα Ἱεροὶ Κανόνες, κεκτημένοι χαρακτῆρα καθολικὸν καὶ αἰώνιον, οἷος εἶναι καὶ ὁ προορισμὸς τῆς Ἐκκλησίας, συγκροτοῦσι τὸ

θετικὸν δίκαιον αὐτῆς, τὸ ρυθμίζον τὰς μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς σχέσεις, “ὥστε πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω” (Α΄ Κορ. 4, 40). Ἡ Ἐκκλησία, ἄρα, οὕσα καθίδρυμα θεῖον, κέκτηται ἴδιον πολίτευμα, ὅπερ ὡς θεῖον, ἄτε προερχόμενον ἀμέσως ἐκ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἢ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν κανονικῶν αὐτῶν διαδόχων, ἐμπνεομένων ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν ὑπόκειται εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως, ἀλλ’ ἔχει ἀπόλυτον κῦρος» (Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία, Ἀθῆναι 1973, σελ. 520). Ἡ δὲ Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος μὲ τὸν α΄ κανόνα τῆς δίδει τὴν ὀριστικὴ ἀπάντησι: «...ἐξ ἑνὸς γὰρ καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ἀύγασθέντες, ὥρισαν τὰ συμφέροντα...» (Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τόμ. Β΄, Ἀθῆναι 1852, σελ. 556).

Οἱ Ἅγιοι Πατέρες βιώνουν τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες ὡς «μαρτυρία» Θεοῦ. Ὅτι λέγεται καὶ πιστεύεται γιὰ τὶς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ στὴν Ἁγία Γραφή, εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύεται καὶ γιὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες. Δὲν εἶναι δυνατὸν ἢ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ νὰ ἀσκῆσει ἀληθῶς καὶ ἐπιτυχῶς τὸ ποιμαντικὸ καὶ σωτηριολογικὸ ἔργο τῆς ἄνευ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν Ἱερῶν Κανόνων τῆς. Ὁ Μ. Βασίλειος προτρέπει τοὺς ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας νὰ κάμνουν χρῆσιν τῶν Ἱερῶν Κανόνων, γιὰ νὰ μὴν πράττει καὶ πορεύεται ὁ καθένας κατὰ τὸ δοκοῦν: «Ἡμαῦρωται κανόνων ἀκρίβεια· ἐξουσία τοῦ ἁμαρτάνειν πολλή... Ἀπόλωλε κρῖμα δίκαιον· πᾶς τις τῷ θελήματι τῆς καρδίας αὐτοῦ πορεύεται» (Ἐπιστ. 92, Πρὸς Ἰταλοὺς καὶ Γάλλους, PG 32, 480B).

Δυστυχῶς, σήμερα, στὴν ἐποχὴ τοῦ ἀμοραλισμοῦ, τῆς ἀτομοκρατίας καὶ τῆς ὑπερτονίσεως τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων καὶ ὄχι τοῦ σεβασμοῦ τοῦ προσώπου καὶ τῆς ἠθικῆς, ὑπὸ τὴν στενὴ καὶ εὐρυτέρα ἔννοια τῆς λέξεως, γιὰ νὰ κατανοηθῶν ὅσα προαναφέραμε, πρέπει νὰ προηγηθεῖ ἡ πνευματικὴ ἐνηλικίωσις καὶ ἡ ἀποδοχὴ τῆς ἀποκαλυφθείσης ἀληθείας.

TINA ME ΛΕΓΟΥΣΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΑΙ;

8. Μὲ ποιὰ ἔννοια ὁ Ἰησοῦς ἀποκαλεῖ πατέρα τὸν Θεό;

Πρεσβ. Κωνσταντίνου Παπαθανασίου, Δρος Θ.,
Ἐφημ. Ἱ.Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Π. Φαλήρου, Ἱ.Μ. Ν. Σμύρνης

ΑΝ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΕΙΜΕΝΙΚΗ εὐαγγελικὴ παράδοση ἡ νεότερη ἔρευνα διακρίνει πέντε ἐπίπεδα, ὅλα ὁμόφωνα ἐπιβεβαιώνουν δύο πράγματα: Ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρεται στὸν Θεό, τὸν προσφωνεῖ Πατέρα του, ἰδιαίτερα κατὰ τὶς στιγμὲς τῆς προσευχῆς του· καὶ ὁ Ἴδιος ἐνθαρρύνει τοὺς ἀκολούθους του νὰ χρησιμοποιοῦν παρόμοια γλώσσα, δηλ. νὰ σχετίζονται μὲ τὸν Θεὸ καὶ νὰ τὸν προσφωνοῦν ἐπίσης Πατέρα τους.

Χαρακτηριστικὲς ἀναφορὲς εἶναι οἱ ἑξῆς: «Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου» (Μτ. 11,25 ἑξ.· Λκ. 10,21)· «οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Μτ. 6,9 ἑξ.· Λκ. 11,2)· «Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα» (Ἰω. 17,1). Ἄκόμη περισσότερο, στίς ἀφηγήσεις τοῦ Πάθους, ὁ εὐαγγελιστὴς Μᾶρκος μᾶς διασώζει τὸν ἀραμαϊκὸ ὄρο «ἄββᾶ» γιὰ νὰ προσφωνῆσει τὸν Θεό: «Ἀββᾶ ὁ πατήρ, πάντα δυνατὰ σοι· παρένεγκε τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ» (14,16). Ἡ διατύπωση αὐτὴ ὑποδηλώνει κάτι ἐντελῶς ξεχωριστὸ γιὰ τὴ χρήση τοῦ ὄρου στὸ τότε ἰουδαϊκὸ περιβάλλον.

Στὰ λόγια λοιπὸν τοῦ Ἰησοῦ διαβλέπουμε ὅτι ἀρχικῶς ὁ Ἴδιος ἀναφέρεται στὸν Θεὸ μέσα ἀπὸ ἓναν πολὺ προσωπικὸ τρόπο «ὁ πατήρ μου». Κατόπιν, ἡ λέξις «ἄββᾶ» συνιστᾷ ἓναν ἀσυνήθιστο, ἴσως μοναδικό, τύπο γιὰ ἄμεση προσφώνηση στὸ Θεό, καὶ μάλιστα γιὰ τὴ λυτρωτικὴ ἡμέρα καὶ παρουσία τοῦ Ἰησοῦ.

Ἄκόμη ἡ χρήση ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ αὐτοῦ τοῦ ἀσυνήθιστου καὶ μᾶλλον ἐνδόμυχου τρόπου γιὰ νὰ προσφωνεῖ τὸν Θεὸ στὴν προσευχή, ὑποδηλώνει μὲ δυναμικότητα ὅτι ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴ σχέση του μὲ τὸν Θεὸ μέσα σὲ ἓνα ἔντονα προσωπικὸ τρόπο, ποῦ δὲν παραλληλίζεται ἀπόλυτα μὲ κανένα ἄλλο παράδειγμα μεγάλης εὐσεβοῦς θρησκευτικότητος στὸ ἀρχαῖο ἰουδαϊκὸ περιβάλλον (βλ. τὴ μεταγενέστερη μαρτυρία τῆς πρώιμης χριστιανικῆς προσευχῆς, Ρωμ. 8,15· Γαλ. 4,6).

Ἡ ὡς ἄνω προσφώνηση ἐκφράζει τὴ σπουδαιότητα τῆς εἰδικῆς αἴσθησης τῆς υἰότητος τοῦ Ἰησοῦ, καὶ παρεῖχε ἴσως τὴ μεγάλη ὄθηση στὴν ἀποστολὴ του (βλ. τὶς συνοπτικὲς βαπτισματικὲς ἀφηγήσεις μὲ τὴ θεϊκὴ ἐπευφημία τοῦ Ἰησοῦ ὡς «υἱοῦ», Μκ. 1,9-11· Μτ. 3,13-17· Λκ. 3,21-22). Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὁδήγησε ὀρισμένους στὴ σκέψη ὅτι ἡ δεσπόζουσα ιδιότητα στὴ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἦταν πιθανῶς ὄχι ἡ μεσσιανικότητα, ἀλλὰ ἡ υἰότητά του μὲ τὸν Θεό. Αὐτὸ ἐνισχύει τὴν ἔννοια τῆς μοναδικότητος τοῦ ἐνὸς Θεοῦ, καὶ συνιστᾷ σημεῖο τοῦ κεντρικοῦ μηνύματος τῆς Κ.Δ. Καὶ οἱ μαθητὲς τοῦ Ἰησοῦ προτρέπονται ἔτσι νὰ χρησιμοποιοῦν τὸ «Πάτερ ἡμῶν» ὡς σημάδι καὶ τῆς δικῆς τους υἰότητος, ὄχι ἀνεξάρτητης ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ ἀκριβῶς παράγωγος ἀπὸ τὴν υἰότητα τοῦ Ἰησοῦ.

«Εἶναι ὁ ἐφημέριος Ποιμένας καὶ
θεραπευτὴς ἢ ἀπλᾶ ἓνας διεκπεραιωτὴς
τελετουργικῶν ἀναγκῶν καὶ ἀπαιτήσεων;»

Πρωτ. Δημητρίου Θεοφίλου,
Ἰ.Ν. Ἀγ. Χαράλαμπος Ἰτέας Φωκίδας

ΜΗΠΩΣ, σὲ μιὰ ἐποχὴ κατακλυ-
στικῶν ἀλλαγῶν καὶ ἀνακατατά-
ξεων, ἀποτελεῖ πιά «ἄκαιρη πολυτέ-
λεια» ἢ «ἐμμονή» τὸ κατὰ πόσον ἡ
ἐκκλησιαστικὴ ποιμαντικὴ στὴν ἐνοριακὴ
της προοπτικὴ ἔχει ἐξομολογητικὸ, ψυ-
χοθεραπευτικὸ ἢ καθοδηγητικὸ χαρα-
κτῆρα καὶ περιεχόμενο ἢ ὅλα αὐτὰ μαζί.

Πολλὲς φορὲς μοῦ ἔχει συμβεῖ νὰ συν-
αναστραφῶ κοινωνικὰ ἢ στενότερα φι-
λικὰ, ἐπαγγελματίες ψυχικῆς υἰγείας
(ψυχιάτρους ἢ ψυχολόγους). Ξέρετε τί
ἐντύπωση ἀποκόμισα; Νομίζω ὅχι πολὺ
διαφορετικὴ ἀπ' αὐτὴν ποὺ ἐνδεχομένως
μπορεῖ νὰ ἔχετε ἀποκομίσει καὶ σεῖς
ἀπὸ παρόμοιες ἐμπειρίες. Ἕνα κλίμα
καχυποψίας, φοβιῶν καὶ ἀνασφάλειας,
πῶς νὰ τὸ πῶ, μιὰ ἄβολη κατάσταση,
δύσκολα περιγράψιμη, ἀλλὰ ἐπώδυνα
βιώσιμη. Ἴσως ἐπειδὴ κρατᾶει χρόνια
αὐτὸς ὁ ἀγῶνας ὑπεροχῆς, θέλετε νὰ τὸν
πεῖτε ἐπιβολῆς ἢ ὅπως ἀλλιῶς ἐπιθυ-
μεῖτε, δίχως ξεκάθαρα ἀναγνώσιμο
ἀντικειμενικὸ σκόρ (ἀποτελέσμα).

Καὶ οἱ δύο πλευρὲς ἔχουν στυλώσει τὰ
πόδια καὶ ἂν δὲν ἀλληλο-ἀφορίζονται,
στὴν καλύτερη περίπτωσιν ἢ μιὰ ἀγνοεῖ
προκλητικὰ καὶ ἐπιλεκτικὰ τὴν ἄλλη.
Ξεχνώντας πῶς «κοινὸς τόπος», σημειο-
συνάντησης, ἀναφορᾶς καὶ συμπαρά-
στασης εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ἢ ψυχοσωμα-

τικὴ ἰσορροπία του καὶ ἡ προοπτικὴ
αὐτο-βελτίωσης - σωτηρίας του, μὲ με-
γάλο ἢ μικρὸ Σ(σ), στὴ φυσικὴ ἢ μετα-
φυσικὴ του διάσταση καὶ προοπτικὴ.

Ἡ τεχνοκρατικὴ ἀντίληψη τῆς ἐπιστη-
μονικῆς κοινότητος ψυχικῆς υἰγείας, ἔχει
ὡς ὑπόβαθρο τῶν ἀφοριστικῶν της τά-
σεων, τὴ βεβαιότητα τῆς ἐπιστημονικῆς
καὶ γνωσιολογικῆς της αὐτάρκειας, μέ-
σα ἀπὸ ἀποδεδειγμένες ἀλήθειες ποὺ
ἰσχυρίζεται πῶς ὑπηρετεῖ καὶ διεκπε-
ραιώνει, «ρίχνοντας τὸ γάντι» στὴν ἄλλη
πλευρὰ ὅτι δῆθεν ἐδράζεται σὲ μυθο-
πλασίες καὶ ἰδιωτικῶν τύπου προσωπι-
κὰ «πιστεύω», ἀναμφίβολης ἐγκυρότη-
τας καὶ ἀνύπαρκτης ἀποδεικτικῆς δυνα-
τότητας. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἡ Ἐκκλη-
σία κρατᾶει ἐπιφυλάξεις ποὺ ἀγρίζουν
πολλὲς φορὲς τὰ ὅρια τοῦ ἀποκλεισμοῦ
καὶ τοῦ ἀφορισμοῦ, θεωρώντας πῶς οἱ
ἐπιστῆμες ψυχικῆς υἰγείας, ἔχοντας κα-
θαρὰ ἓνα ἐνδοκοσμικὸ πεπερασμένο
χαρακτῆρα καὶ περιεχόμενο, ὑπηρετοῦν
πλημμελῶς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἀνθρώπου,
δίχως νὰ τοῦ προσφέρουν ὑπηρεσίες
«μακρᾶς πνοῆς» καὶ νόημα ζωῆς. Θεω-
ρεῖται ἢ ἐνασχόλησιν μὲ τὴν ψυχικὴ υἰγεία
ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον προνόμιον καὶ
δυνατότητα τῶν θρησκευτικῶν λει-
τουργῶν, καὶ ἀφορίζεται ἢ ἄλλη πλευρὰ
ὡς καθαρὰ καὶ μόνον «ἀνθρώπινο κατα-

σκεύασμα», πού λίγο ἢ πολὺ περισσεύει, ἐφόσον, ἀρκεῖ καὶ μόνο ἡ παρουσία τῆς θείας χάριτος.

Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ θεωρήσω ἰδιαίτερα «πολιτικές» τὶς δύο αὐτὲς θέσεις πού ἀγωνίζονται «ἀσμένως», ἢ μιὰ νὰ ἀκυρώσει τὴν ἄλλη, ἢ μιὰ νὰ ἐπιβεβαιωθεί ἀπὸ τὰ λάθη καὶ τὶς ἀποτυχίες τῆς ἄλλης. Νομίζω πὼς καὶ οἱ δύο ἐκδοχὲς συνιστοῦν «μισές» ἀλήθειες, μὲ μεγάλο συντελεστὴ ἐπικινδυνότητας γιὰ τὶς ἄλλες «μισές» πού ἀποκρύπτονται ἠθελήμενα ἢ ἀθέλητα. Αὐτὴ ἡ τάση ὀδηγεῖ στὴν ἀναπότρεπτη καὶ ἀναπόφευκτη ρήξη, μὲ ἀποτέλεσμα συχνὰ πυκνὰ νὰ φτάνουν σὲ ἀδιέξοδη «πόλωση» καὶ ἐμφανῆ ἢ ὑποφώσκουσα ἐχθρότητα καὶ ἀντιπαλότητα οἱ δύο χῶροι.

Ὡς ποιμένες τοῦ «σήμερα» καὶ τοῦ «τώρα», ἂν θέλετε, δὲν ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ βλέπουμε μόνο πίσω μας στὸ παρελθόν, γιὰ τὸ θὰ σκοντάψουμε, ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ ξενοιαζόμαστε γιὰ τὸ μέλλον, γιὰ τὸ θὰ χαθοῦμε. Στὸ «τώρα» πού ὀρίζουμε καὶ κατέχουμε, σὲ αὐτὸ καλούμαστε νὰ δράσουμε καὶ νὰ ἀδράξουμε τὶς εὐκαιρίες καὶ τὶς δυνατότητες πού μᾶς δίνει ὁ Θεός, πιστώνοντάς μας χρόνο. Σὲ μία κλεψύδρα πού βλέπουμε μόνο τὸ κάτω μέρος τῆς δίχως νὰ γνωρίζουμε πόσοι κόκκοι «στιγμῶν» μᾶς ἐναπομένουν ἀκόμα. Καλούμαστε λοιπὸν νὰ συνεργαστοῦμε, νὰ διαλεχτοῦμε, ἢ ἂν θέλετε πιὸ θεολογικά, νὰ ἀλληλοπεριχωρηθοῦμε, μὲ κοινὸ στόχο τῆ διάσωση καὶ ἰσορροπία τοῦ ἀνθρώπου ἐνδοκοσμικὰ καὶ τῆ σωτηρία του ἐσχολογικὰ.

Στὰ πλαίσια τῆς ἀποκεντρωμένης ἐκκλησιαστικῆς πραγματικότητας, μέσα ἀπὸ τὴν ἐνοριακὴ διακονία τῶν ἐκκλη-

σιαστικῶν κοινοτήτων πού μᾶς ἐμπιστεύτηκε ὁ Θεός, καὶ τὶς ὁποῖες διακονοῦμε μὲ τὴν εὐλογία τοῦ ἐπισκόπου μας καὶ τὴν ὑπακοή μας στὴ θεσμοθετημένη του ἀποστολικὴ διαδοχὴ, καλούμαστε νὰ ἀναζητήσουμε καὶ νὰ βροῦμε χρόνο καὶ χῶρο, ὥστε νὰ δράσουμε καὶ νὰ ἐπιδράσουμε ἐνεργοποιώντας τὰ χαρίσματα καὶ «χρίσματα», τόσο τῆς «θεραπείας» ὅσο καὶ τῆς «προφητείας» πού ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστες ριζοσπαστικὲς συνιστώσες στὴ διακονία μας. Αὐτές, καθὼς φαίνεται, θάμπωσαν καὶ ξεθώριασαν ἀπὸ τὴ «σκόνη» τοῦ χρόνου καὶ τῆς συνήθειας, «ἐνδημικὲς νόσοι», βλέπετε, καὶ οἱ δύο ὁραμάτων πού ἀκούμπησαν σὲ φτηνὲς καὶ ἐφήμερες ἐκλογικευμένες καθημερινότητες, ἐξουσίας καὶ πλουτισμοῦ.

Ὁ ποιμένας καὶ θεραπευτὴς τοῦ «τώρα» καλεῖται νὰ δώσει μάχες καὶ ἀγῶνες πού θὰ γευθοῦν τὰ ἀποτελέσματά τους οἱ ἐπερχόμενες γενιές. Ἡ θεραπευτικὴ παρουσία μας αἰσθητοποιεῖται ὅταν δίνουμε τὸ παρὸν δίπλα στὸν πονεμένο καὶ ταλαιπωρημένο ἀδιάκριτα πλησίον, μὲ τὸ διαχρονικὰ «μακαριστὸ» φρόνημα τῆς πάνσοφης παραβολῆς τοῦ «Καλοῦ Σαμαρείτη».

Τὸ πετραχήλι πού μᾶς ἐμπιστεύτηκε ὁ Χριστὸς διαμέσου τοῦ ἐπισκόπου μας, μᾶς καθιστᾶ ὑπόλογους, ἔτσι ὥστε νὰ διακονήσουμε τὸν «ἀδιάκριτα πλησίον», δίχως ἀποκλεισμούς, ἐμμονές, ἀγκυλώσεις καὶ παρωχημένες ἀτελέσφορες ἀντιλήψεις καὶ νοοτροπίες, ἐσωστρέφειας καὶ μιζέριας.

Ἐπειδὴ λοιπὸν, ἀδελφοὶ καὶ φίλοι, ὁ θεραπευτικὸς ρόλος τῆς σημερινῆς στρατευόμενης ἐκκλησίας καὶ τῶν ποιμένων τῆς ἔχει ἀτονήσει καὶ παραγκωνι-

στεῖ (λίαν ἐπιεικεῖς χαρακτηρισμοί), ἔχει δημιουργηθεῖ τὸ ἀπαραίτητο κενὸ γιὰ νὰ ἐμφιλοχωρήσει κάθε λογῆς παγανιστική δεισιδαιμονία, τσαρλατανιὰ καὶ μαγική ἀσυνείδητη λατρεία καὶ ἐπικοινωνία μὲ τὸ «θεῖο», δείγματα σαφοῦς φθορᾶς καὶ ἀλλοτρίωσης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας ἤθους στὴν ἀρχέγονη προοπτική του.

Ὡς Ἱερεῖς ἀρνούμενοι τὸ ρόλο τοῦ παντογνώστη καὶ ἀναζητῶντας τὴν ἀνεκπλήρωτη ὑπόσχεση πατρότητας ποὺ δώσαμε ἐγνωσμένα ἢ ἐνδεχομένως ἀνεπίγνωστα κατὰ τὴ χειροτονία μας, καλούμαστε νὰ βροῦμε τὸ ἀληθινὸ μας «πρόσωπο» ἀρνούμενοι τὰ κάθε λογῆς καὶ ἐποχῆς «προσωπεῖα».

Μέσα ἀπὸ τὸν ἐπαναπροσδιορισμὸ τῆς διακονίας μας ὡς ποιμένων - θεραπευτῶν, ἀφοῦ ταπεινωθοῦμε λίγο θὰ μπορέσουμε νὰ ἀναζητήσουμε συνεργασίες στὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἀγωνία μας γιὰ τὴ διάσωση τοῦ ποιμνίου μας καὶ τὴν ἀσφαλῆ πορεία του πρὸς τὸν «οὐρανό». Ἀφοῦ προηγουμένως ἔχουμε θέσει τὰ ὅρια μας, δίχως νὰ λειτουργοῦμε σὲ καμιά περίπτωση αὐτάρεσκα, αὐτοϊκανοποιητικά, ἀφοριστικά, ὑπεροπτικά ἢ φοβικά.

Ἐνα βασικὸ ὄριο, μία ἀδιαπραγμάτευτη «κόκκινη γραμμὴ», εἶναι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ μέχρις ἐκεῖ ὁ δρόμος εἶναι μακρὸς καὶ δύσβατος.

Ἡ γνωσιολογικὴ κατάρτιση καὶ μόρφωση τοῦ σημερινοῦ ποιμένα εἶναι αὐτὲς ποὺ θὰ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ «διακινδυνεύσει» συνεργασίες, ἀπαρνούμενος γιὰ λίγο τὶς ἐκλογικευμένες του βεβαιότητες, πῶς μόνον αὐτὸς γνωρίζει: τὸ ποῦ, τὸ πῶς, τὸ πότε καὶ σὲ ποιόν, λησμονώντας ἴσως τὴ ζῶσα καὶ ἐναργὴ τοῦ Θεοῦ παρουσία.

Ὁ συνδυασμὸς τοῦ ὀρθόδοξου ποιμένα ὡς λειτουργοῦ καὶ θεραπευτῆ ἐπαναπροσδιορίζει τὴν ταύτισή του ὡς πατέρα καὶ ἀδελφοῦ καὶ προχωρεῖ ἀπὸ τὴν ἀνεκπλήρωτη, κάποιας ἀνεπίγνωστης, ἴσως «τότε» ὑπόσχεσης πατρότητας, στὴν ἐκπλήρωσή της «τώρα».

Ὁ ὀρθόδοξος ποιμένας καλεῖται νὰ ἀρνηθεῖ «μετ' ἐπιτάσεως» τὸν ρόλο ἐνὸς τελετουργοῦ - σαμάνου, καὶ νὰ προχωρήσει μετὰ λόγου γνώσεως στὸ φυσικὸ του ρόλο ὡς πατέρα καὶ ἀδελφοῦ, ἐλέους οἰκτιρμῶν καὶ φιλανθρωπίας, ποὺ δὲν μένει στὴν τυπολατρικὴ καὶ ἐνδεχομένως αὐτοδικαιωτικὴ «θυσία», ἀλλὰ προχωρεῖ στὸ «ἔλεος».

Κήρυγμα στή μνήμη τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου

Πρωτ. Ἀντωνίου Πινακούλα,
Ἐφημ. Ἰ.Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Χαλανδρίου, Ἰ. Ἀρχ. Ἀθηνῶν

Α. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1. *Ἡ θέση τῆς γιορτῆς
στοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους*
2. *Ἀναφορὰ στήν ἑορτή
καὶ ἀναγγελία τοῦ θέματος*

1. Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, γιορτάζουμε σήμερα τοὺς Ἀποστόλους Πέτρο καὶ Παῦλο. Γιατὶ σὰν σήμερα μαρτύρησαν γιὰ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ. Ἡ γιορτὴ τους, ἂν καὶ ἀκίνητη, ὀλοκληρώνει τὶς ἑορτὲς τοῦ Πάσχα. Ἀρχίσαμε νὰ προετοιμαζόμαστε γι' αὐτὴν νηστεύοντας ἀπὸ τὴν ἐπομένη τῆς Κυριακῆς τῶν ἁγίων Πάντων.

2. Τί σημαίνει ὅτι οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος μαρτύρησαν γιὰ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ; Γιὰ νὰ ἀπαντήσουμε σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, χρειάζεται πρῶτα νὰ μάθουμε ποιά εἶναι ἡ μαρτυρία τους. Ἀκούσαμε στὸ Εὐαγγέλιο τὸ ἐπεισόδιο ἐκεῖνο ὅπου ὁ Χριστὸς ρωτᾶει τοὺς μαθητὲς του τί νομίζουν οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος καὶ ποιά γνώμη ἔχουν ἐκεῖνοι γι' αὐτόν. Κι ἐκεῖ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ὁμολογεῖ καὶ λέει ὅτι «Ἐσὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ». Αὐτὴ ἦταν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου. Ὁ εὐαγγελιστὴς συνεχίζει γράφοντας ὅτι ὁ Χριστὸς τὸν ἐπαίνεσε καὶ τοῦ εἶπε ὅτι πάνω σ' αὐτὸ πού εἶπες ἐγὼ θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησία. Οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος καὶ

οἱ ἄλλοι αὐτὸ μαρτύρησαν καθ' ὅλη τὴ ζωὴ τους καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο πέθαναν μαρτυρικά. Αὐτὴ ἦταν ἡ μαρτυρία τους.

Β. Ἡ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

1. *Τί εἶναι μαρτυρία;*
2. *Τὸ μαρτύριο τῶν Ἀποστόλων*

1. Τί σημαίνει ὅτι γίνομαι μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ; Ὅταν ὁ Χριστὸς ρώτησε τοὺς μαθητὲς «Ποιὸς λένε οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶμαι ἐγώ;», ἐκεῖνοι τοῦ ἀπάντησαν ὅτι «Λένε πὼς εἶσαι ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, ἄλλοι ὅτι εἶσαι ὁ Ἡλίας, ἄλλοι ὅτι εἶσαι ὁ Ἰερεμίας ἢ ἓνας ἀπὸ τοὺς προφῆτες». Μὲ λίγα λόγια τοῦ εἶπαν πὼς οἱ ἄνθρωποι εἶχαν τὴν καλύτερη γνώμη γιὰ Ἐκεῖνον χωρὶς νὰ γνωρίζουν ὅμως τὴν ἀλήθεια. Τὴν ἀλήθεια τὴν γνώριζαν μόνο οἱ Ἀπόστολοι. Ὅταν ὁ Πέτρος τοῦ εἶπε ὅτι «Ἐσὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ», ὁ Χριστὸς τὸν διαβεβαίωσε ὅτι αὐτὸ τοῦ τὸ ἀποκάλυψε ὁ ἴδιος ὁ οὐράνιος Πατέρας. Ὅτι δηλαδὴ αὐτὸ εἶναι ἓνα μυστικὸ πού τοῦ τὸ μαρτύρησε ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Αὐτὸ τὸ μυστικὸ δὲν τὸ μάθανε οἱ Μαθητὲς τυχαῖα. Δὲν τὸ ἄκουσαν κάπου πού κυκλοφοροῦσε σὰν εἶδηση. Διαβάζουμε στὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ γιὰ τοὺς ἁγίους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὅτι «οὗτοι πάντες μαρτυρητέ-

ντες διὰ τῆς πίστεως» (Εβρ. 11, 39). Γιὰ ὄλους αὐτοὺς δίδεται ἡ μαρτυρία ὅτι ἦταν πιστοί. Καὶ βέβαια ἐκεῖνος ποὺ μαρτυρεῖ γιὰ τὴν πίστη τῶν ἁγίων περισσότερο ἀπὸ ὄλους εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀπόλυτος καὶ μοναδικὸς μάρτυρας πάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ πάντων τῶν γεγονότων. Ἡ πίστη λοιπὸν τῶν μαθητῶν στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ ἦταν ἡ προϋπόθεση τῆς ἀποκάλυψης τοῦ Θεοῦ Πατέρα. Πίστεψαν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ περιέμεναν καὶ σιγουρεύτηκαν ὅτι εἶναι ἴδιος ποὺ θὰ ξανάρθει.

Τί περιέχει τὸ μυστικὸ; Πρῶτα ἀπ' ὄλα περιέχει τὸ τί εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ πῶς διακρίνεται ἀπὸ ὅποιονδήποτε ἄλλον. Τὸ δεύτερο ποὺ περιέχει εἶναι μία ἀπαίτηση ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ μυστικὸ γι' αὐτὸν ποὺ τὸ μαθαίνει. Τὸ μυστικὸ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ μάθουν καὶ ἄλλοι. Ἐὰν εἶναι δυνατόν, ὄλοι οἱ ἄνθρωποι. Αὐτὸ τὸ μυστικὸ δὲν εἶναι σὰν τὰ ἄλλα μυστικά, ποὺ ὅποιος τὰ μαθαίνει τὰ κρύβει γιὰ νὰ μὴν τὰ μάθουν ἄλλοι. Ἐπίσης ὅποιος τὸ μαθαίνει δὲν τὸ μαθαίνει σὰν εἴδηση ἢ σὰν πληροφορία, ἀλλὰ ὅπως τὸ ἔμαθε ὁ ἀπόστολος Πέτρος: ὡς ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ Πατέρα. Ἔτσι ὅσοι καὶ ἂν τὸ μάθουν, αὐτὸ θὰ παραμένει μυστικὸ, ἐπειδὴ εἶναι μυστικὸς ὁ τρόπος ποὺ ἀποκαλύπτεται. Ὅσο καὶ ἂν τὸ γνωρίσουν, αὐτὸ θὰ παραμένει ἄγνωστο ἔαν καθένας ποὺ τὸ γνωρίζει δὲν τὸ ζήσει προσωπικά, ἔαν δὲν τὸ βιώσει βαθιὰ μὲ τὴν καρδιά του.

2. Τὸ νὰ γνωρίσουν καὶ ἄλλοι τὸ μυστικὸ συνεπάγεται γιὰ τὸν κάτοχό του μία εὐθύνη. Μπροστὰ σ' αὐτὴν τὴν εὐθύνη δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς ὄχι, ἀκόμη καὶ ἂν αὐτὸ σημαίνει μεγάλες θυσίες, ἴσως καὶ τὸν θάνατο. Ἡ εὐθύνη αὐτὴ ὁδήγησε τοὺς Ἀποστόλους μέχρι τὰ πέρατα τοῦ κόσμου.

Ἐδήγησε τὸν Πέτρο καὶ τὸν Παῦλο στὴ Ρώμη καὶ στὸν μαρτυρικὸ θάνατο. Ὅταν οἱ Ἀπόστολοι μαρτύρησαν στὴ Ρώμη, ἦταν πολὺ λίγοι ἐκεῖνοι ποὺ ἤξεραν γιὰ ποιὸ λόγο μαρτύρησαν καὶ γιατί πέθαναν. Ἦταν οἱ χριστιανοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μία πολὺ μικρὴ ὁμάδα ἀνθρώπων ποὺ ἤξεραν τοὺς Ἀποστόλους. Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι νόμισαν πῶς δίκαια τιμωρήθηκαν, κάποια παράβαση εἶχαν κάνει καί, σύμφωνα μὲ τὸ νόμο, ἔπρεπε νὰ τιμωρηθοῦν, δικάστηκαν καὶ τιμωρήθηκαν. Κι ὅταν ἀκούγανε ὅτι τιμωρήθηκαν γιὰ κάποιες ιδέες ποὺ εἶχαν στὸ μυαλό τους, θὰ σκέφτονταν αὐτὰ ποὺ γράφει ἡ Ἁγία Γραφή. Ὅτι πέθαναν τζάμπα. «Ἔδοξαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθάναι, καὶ ἐλογίσθη κάκωσις ἢ ἔξοδος αὐτῶν καὶ ἡ ἀφ' ἡμῶν πορεία συντριμμα» (Σοφ. Σολ. 2, 2-3). Ἡ ζωὴ τους ἦταν μία συμφορὰ καὶ τὸ τέλος τους μία καταστροφή, σὰν ἓνα πράγμα ποὺ γίνεται συντριμμα καὶ δὲν μένει τίποτα ἀπ' αὐτό, ἓνας θάνατος χωρὶς ἀξία. Ἔτσι εἶπαν οἱ ἄνθρωποι, ἀφοῦ οἱ Ἀπόστολοι εἶχαν στὸ μυαλό τους ιδέες καὶ μάλιστα ἐπικίνδυνες γιὰ τὴν κοινωνία καὶ τὸ κράτος. Καὶ καλὰ τοὺς ἔκαναν καὶ τοὺς ἔβγαλαν ἀπὸ τὴ μέση. Ἔτσι σκέφτονταν.

Ὅμως, ἐνῶ αὐτοὶ μιλοῦσαν γιὰ τὸν ἴδιο θάνατο, ὅπως μιλοῦσαν καὶ οἱ χριστιανοὶ γιὰ τὸ θάνατο τῶν Ἀποστόλων, μόνο οἱ χριστιανοὶ μαρτυροῦσαν γι' αὐτό. Ἐπειδὴ μόνο οἱ χριστιανοὶ γνωρίζαν τὸ μυστικὸ τους. Κι ἐκεῖνοι μετέφεραν τὴ μαρτυρία τους στοὺς ἐπόμενους, μέχρις ἐμᾶς. Γιατὶ μόνο αὐτοὶ γνωρίζαν τὸ μυστικὸ τους ποὺ ἦταν τὸ ἴδιο μὲ αὐτὸ τῶν Ἀποστόλων. Ἐπειδὴ, ὅπως εἶπαμε, ἡ μαρτυρία δὲν εἶναι μία πληροφορία. Δὲν εἶναι κάτι ποὺ μεταδίδεται ὡς γνώση. Εἶναι κάτι διαφορετικὸ. Αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ μαρτυρήσει γι' αὐτοὺς

πού μαρτύρησαν δεσμεύεται να μᾶς μεταφέρει τὸ μυστικό τους. Εἶναι κάποιος πού συμμετέχει σ' αὐτὸ πού ἐκείνοι ἔζησαν.

Γ. ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ

ΜΑΡΤΥΡΙΟ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

1. *Σύνδεση μετὰ τὰ προηγούμενα*
2. *Ἡ δική μας μαρτυρία*
3. *Ἡ δική μας γιορτὴ*

1. Ποιοί εἶναι αὐτοὶ πού σήμερα λένε ὅτι οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος μαρτύρησαν γιὰ τὸν Χριστό; Ποιοί εἶναι αὐτοὶ πού συνεχίζουν τὴ μαρτυρία τῶν Ἀποστόλων; Εἴμαστε ἐμεῖς. Καὶ πῶς μπορεῖ νὰ γίνει αὐτό; Θυμόμαστε, στὸ βιβλίο τοῦ Ἰώβ, στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὅταν συμβαίνουν ὅλα ἐκεῖνα τὰ κακά, ἔρχεται ἕνας δοῦλος γιὰ νὰ πεῖ στὸν Ἰώβ ὅτι ἐκεῖ πού ἦταν τὰ παιδιά σου «ξαφνικὰ φύσηξε ἄνεμος δυνατὸς ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρη τῆς ἐρήμου, χτύπησε τὸ σπίτι ἀπὸ παντοῦ καὶ τὸ γκρέμισε. Τὰ παιδιά πλακώθηκαν στὰ ἐρείπια καὶ σκοτώθηκαν καὶ μόνο ἐγὼ κατάφερα νὰ γλιτώσω γιὰ νὰ σοῦ φέρω τὰ νέα» (Ἰώβ 1, 19). Αὐτὸς πού γλίτωσε ἀπὸ τὸν ἴδιο θάνατο, αὐτὸς πού ἐπέζησε, τὴν ὥρα πού τὰ παιδιά τοῦ Ἰώβ πέθαιναν, αὐτὸς μετέφερε τὴ μαρτυρία. Μετέφερε κάτι πού τὸ εἶχε μέσα του, πού τὸ ζοῦσε ὁ ἴδιος, ἦταν κάτι ζωντανό, κάτι πού τὸν εἶχε συνταράξει. «Ἐγὼ γλίτωσα καὶ ἦρθα νὰ σᾶς πῶ». Κάπως ἔτσι λοιπὸν καὶ οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ μαρτυροῦσαν γιὰ τὸ μαρτύριο τῶν Ἀποστόλων. Τὸ ἴδιο συνέβη σ' αὐτοὺς καὶ στοὺς Ἀποστόλους. Ἦταν κάτι τὸ κοινό. Ζοῦσαν τὴν ἴδια ἐμπειρία στὴν ὁποία τοὺς ὀδήγησε ἡ πίστη στὸ Χριστὸ μετὰ τὸν τρόπο πού εἶπαμε.

2. Μετὰ τὸν ἴδιο τρόπο μποροῦμε νὰ δοκιμάσουμε τὴ δική μας κατάσταση. Μπο-

ροῦμε νὰ θέσουμε στὸν ἑαυτό μας τὸ ἐρώτημα. Βγαίνοντας ἀπὸ τὴν ἐκκλησία ὅπου συναζόμεστε, θὰ μπορούσαμε νὰ ἀπαντήσουμε στὸ Χριστὸ μετὰ τὰ λόγια πού ἀπάντησε ὁ Ἀπόστολος Πέτρος; Γιὰ νὰ γίνει αὐτό, πρῶτα πρέπει νὰ ξεχωρίσουμε τὴ μαρτυρία τῶν Ἀποστόλων ἀπὸ τὸ μαρτύριό τους. Τὸ μαρτύριό τους, ὁ θάνατός τους, μποροῦσε καὶ νὰ μὴν εἶχε συμβεῖ ἐὰν ἦταν ἄλλες οἱ πολιτικὲς συνθήκες τῆς ἐποχῆς. Ἀντίθετα, ἡ μαρτυρία τους εἶναι κάτι πού ἔχει μόνιμη καὶ διαρκῆ σημασία. Εἶναι κάτι πού προσδιορίζει τὴ ζωὴ τῶν χριστιανῶν. Χωρὶς τὴ μαρτυρία χριστιανοὶ δὲν ὑπάρχουν. Μπορεῖ νὰ εἴμαστε καλοὶ ἄνθρωποι, μπορεῖ νὰ ἀγωνιζόμεστε γιὰ καλὰ πράγματα, ἀλλὰ ἐὰν δὲν μεταφέρουμε στὸν κόσμον ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ ὕψος τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ, τότε δὲν πιστεύουμε στὸ Θεό. Γιὰ νὰ γίνει αὐτό, πρέπει νὰ προσανατολιστοῦμε, ὅσο εἶναι δυνατό, στὴ ζωὴ τῶν Ἀποστόλων. Πίστη καὶ ἀφοσίωση στὸ πρόσωπό του, τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, συνείδηση ὅτι ἀνήκουμε σ' αὐτοὺς πού κάλεσε ὁ Θεὸς καὶ ἀποτελοῦμε μαζί τους τὴν Ἐκκλησία του.

3. Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, γιορτάζουμε σήμερα τὸ μαρτύριο τῶν Ἀποστόλων, πού στὴ σκέψη μας τὸ θεωροῦμε δεδομένο. Σὰν κάτι πού ἦταν αὐτονόητο γι' αὐτοὺς καὶ σχεδὸν ὑποχρεωτικό. Ἐμεῖς πανηγυρίζουμε γι' αὐτό, εἶναι μία χαρούμενη μέρα γιὰ ἐμᾶς. Πολλοὶ ἀπὸ ἐμᾶς ἔχουν τὸ ὄνομά τους, εἶναι ἀκόμα πιὸ πολὺ χαρούμενοι γιατί ἔχουν τὴ γιορτὴ τους. Ἔχει σημασία ὅμως ἂν μᾶς συνδέει κάτι μετὰ τὴ μαρτυρία τους. Μετὰ αὐτὸ πού τοὺς ὀδήγησε στὸ μαρτύριο. Ἐὰν μᾶς συνδέει κάτι μετὰ τὸ δικό τους μυστικό, μετὰ τὴ δική τους δέσμευση ἀπέναντι στὸ Θεό, τότε μποροῦμε νὰ γιορτάζουμε κι ἐμεῖς, ὅπως θέλει ὁ

Θεὸς καὶ ὅπως ταιριάζει στοὺς Ἀποστόλους. Ἐὰν δηλαδή, ὅπως ἐκεῖνοι γνώρισαν τὸν Χριστὸ ὡς ἀληθινὸ Θεὸ καὶ αὐτὸ τὸ ὁμολογοῦσαν δημόσια κι αὐτὸ ἔγινε ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς τους, ἔτσι κι ἐμεῖς ποὺ βαπτιστήκαμε στὸ ὄνομά του καὶ γίναμε χριστιανοὶ καὶ συναζόμεστε ἐδῶ κάθε Κυριακῆ, ἔχουμε τὴν ἴδια δέσμευση ἀπέναντί του. Ἐὰν αἰσθανόμεστε τὴν ἴδια εὐθύνη ἀπέναντι στοὺς ἀδελφούς μας κι ἀπέναντι στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Νὰ μεταφέρουμε τὴν ἴδια μαρτυρία.

Δ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

1. Περίληψη προηγουμένων
2. Προτροπὴ

1. Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὁ Χριστὸς εἶπε: «Ἐγὼ μαρτυρῶ τὴν ἀλήθεια». Καὶ πρὸς τοὺς Φαρισαίους εἶπε: «Ἔσεῖς αὐτὴ τὴν ἀλήθεια δὲν τὴ λαμβάνετε. Δὲν μπορεῖ νὰ φτάσει στὶς καρδιές σας. Γιατί; Γιατί εἶστε μακριὰ ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.» Ἀντίθετα, οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος, ποὺ τὸ μαρτύριό τους γιορτάζουμε σήμερα, ἀξιώθηκαν νὰ γίνουν μάρτυρες τοῦ

Χριστοῦ καὶ νὰ μιλοῦν οἱ γενιὲς τῶν χριστιανῶν γι' αὐτοὺς δύο χιλιάδες χρόνια τώρα. Αὐτὸ ἔγινε γιατί ἔβαλαν βαθιὰ μέσα στὴν καρδιά τους τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν τήρηση τῶν ἐντολῶν του. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ γνωρίσουν τὸν Χριστὸ ὡς ἀληθινὸ Θεὸ ποὺ τὸ βεβαίωσε μέσα τους ὁ ἴδιος ὁ οὐράνιος Πατέρας. Ἀπέναντι σ' αὐτὸ τὸ μυστικὸ δεσμεύτηκαν καὶ τὸ μετέφεραν στὴ Ρώμη γιὰ νὰ τὸ γνωρίσουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι.

2. Ἀλλοίμονο σὲ μᾶς, ἐὰν ἡ μαρτυρία τοῦ Χριστοῦ, ἡ μαρτυρία τῶν Ἀποστόλων, ἡ μαρτυρία τῶν μεγάλων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου δὲν παραλαμβάνεται. Ἀλλοίμονό μας, ἐὰν δὲν ὑποφιαζόμεστε καὶ τὴν ὑπαρξὴ της καὶ τὴν μπερδεύουμε μὲ ἄλλα πράγματα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴν μποροῦμε νὰ μαρτυρήσουμε στὸν κόσμο γιὰ τὸ Χριστό. Τότε πιά ὡς Χριστιανοὶ θὰ ἔχουμε μόνο τὸ ὄνομα καὶ θὰ εἴμαστε πολὺ μακριὰ ἀπ' αὐτὸ ποὺ γιορτάζουμε σήμερα. Ἀλλὰ μὲ τίς εὐχὲς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ νὰ μᾶς κάνει μάρτυρές Του, ὅπως Ἐκεῖνος θέλει. Ἀμήν!

Ἐδιακρισία καὶ Αἵρεση

Ἄρχιμ. Αὐγουστίνου Γ. Μύρου, Δρος Θ.,
Ἱεροκήρυκος Ἱ.Μ. Σερβίων καὶ Κοζάνης

ΕΑΝ Η ΔΙΑΚΡΙΣΗ ἀποτελεῖ βασικὸ καὶ διακριτικὸ γνῶρισμα τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅπως δείξαμε σὲ προηγούμενο ἄρθρο μας, τότε τὸ ἀντίθετό της, ἡ ἀδιακρισία, ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τῆς αἱρέσεως. Ὅταν ὁμιλοῦμε γιὰ ἀδιακρισία ἐννοοῦμε τὴν ἔλλειψη διακρίσεως στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο προσεγγίζουμε πρόσωπα, πράγματα καὶ ἀλήθειες. Μὲ ἀπλούστερα λόγια, ἀδιακρισία εἶναι ἡ ἀδυναμία τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώπου νὰ διακρίνει τὸ ἀληθινὸ ἀπὸ τὸ φεύτικο, τὸ γνήσιο ἀπὸ τὸ νόθο, τὸ οὐσιαστικὸ ἀπὸ τὸ δευτερεῦον, τὸ μόνιμο ἀπὸ τὸ προσωρινό. Ὑπάρχουν πράγματα, πρόσωπα καὶ ἀλήθειες, ποὺ ἐξωτερικὰ ὁμοιάζουν καταπληκτικὰ, ἀλλὰ διαφέρουν σημαντικὰ ὡς πρὸς τὴν ποιότητα καὶ τὶς ἐσωτερικὲς τοὺς ιδιότητες. Ὅ.τι, π.χ. χρυσίζει ἐξωτερικὰ, δὲν εἶναι ἀπαραίτητα χρυσός. Καὶ ὅ,τι λαμπυρίζει ἐξωτερικὰ, δὲν εἶναι ὅπως δὴποτε διαμάντι.

Ἐπίσης ὑπάρχουν πράγματα, καὶ συνήθειες ποὺ τὸν ἕνα καιρὸ εἶναι χρήσιμα καὶ τὸν ἄλλο καιρὸ ἀκριβῶς τὰ ἴδια γίνονται βλαβερὰ. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρει σχετικὰ παραδείγματα ἀπὸ τὴ φυσικὴ ζωὴ. «Τὸ νὰ ὑποβαστάζεται κάποιος εἶναι ὠφέλιμο στὴν πολὺ μικρὴ ἡλικία, ἀλλὰ ἀργότερα ἢ ἴδια συνήθεια εἶναι ὀλέθρια. Τὸ νὰ τρέφεται κάποιος μὲ μασημένη τροφή στὴν ἀρχὴ τῆς παιδικῆς ἡλικίας εἶναι ἀπαραίτητο, ἀλλ' ὅταν τὸ παιδί μεγαλώσει, τὸ ἴδιο γεγονός εἶναι ἀπαίσιον. Τὸ νὰ

θηλάζει τὸ μωρὸ παιδί εἶναι χρήσιμο καὶ σωτήριο, ἀλλ' ἐὰν αὐτὸ συνεχισθεῖ καὶ ἀργότερα γίνεται βλαβερὸ καὶ ὀλέθριον» (Εἰς Ματθ., 17,6· PG 57,262).

Ἀπὸ τὰ φυσικὰ αὐτὰ παραδείγματα εὐκόλα μποροῦμε νὰ ἀναχθοῦμε καὶ στὸν πνευματικὸ χῶρο τῆς θείας ἀποκαλύψεως, γιὰ νὰ ἀντιληφθοῦμε καλύτερα τί σημαίνει νὰ προσεγγίζει κάποιος τὶς θεῖες ἀλήθειες χωρὶς διάκριση, ὅπως συμβαίνει στὴν κάθε αἵρεση. Θεολογεῖ δὲ ἀδιάκριτα ὁ αἰρετικὸς, ὅταν προσεγγίζοντας τὸν Θεό, τὴν Ἐκκλησία, τὶς ἅγιες Γραφές της καὶ τὰ ἀποκεκαλυμμένα μυστήρια τοῦ Θεοῦ, δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψη του μῆτε τὴ φύση τῶν προσώπων ποὺ ἐνεργοῦν, μῆτε τὰ ἐλατήρια, μῆτε τὸν σκοπὸ, μῆτε τὸν καιρὸ τῆς ἐνεργείας, μῆτε τὶς συνήθειες αὐτῶν ποὺ ἀκούουν. Αὐτὴν τὴν ἀλήθεια τονίζει ὁ ἅγιος Χρυσόστομος, ἐξηγώντας πῶς φθάνουν οἱ αἰρετικοὶ στὴν πλάνη (Εἰς Ἰω., 40,1· PG 59,229). Ὁ ἴδιος ἅγιος λέγει ἐπιγραμματικὰ ὅτι «ἐὰν δὲν ἐξετάσεις τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ποὺ ὁμιλεῖ, ἀκόμη καὶ αὐτὸν τὸν διάβολον θὰ ἀπαλλάξεις ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα του» (Εἰς Μτθ., 81,2· PG 58,732).

Αὐτὴ ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ τοῦ ἁγίου πατρὸς ἔχει τὴν ἰσχύνη της σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς θεολογίας καὶ δείχνει πῶς ἐξ αἰτίας τῆς ἀδιακρισίας ξεπήδησαν ἀμύλλες αἱρέσεις στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας. Ἐμεῖς θὰ ἀναφεροῦμε ἐνδει-

κτικὰ καὶ ἐπιγραμματικὰ σὲ μερικὲς μόνον ἀπὸ αὐτές.

Ἡ ἀδιακρισία στὴν προσέγγιση τοῦ μεγάλου μυστηρίου τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ τὴν βασικὴ αἰτία γιὰ τὴ διαστρέβλωση τοῦ δόγματος τῆς Ἁγίας Τριάδος. Οἱ αἱρέσεις τῶν Μοναρχιανῶν, τῶν Ἀρειανῶν, τῶν Ὁμοιουσιανῶν, καθὼς καὶ τοῦ παπικοῦ filioque, ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τῶν παραπάνω αἰρετικῶν νὰ διακρίνουν σωστὰ ἀνάμεσα στὰ θεῖα Πρόσωπα καὶ στὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ στὶς σχέσεις αὐτῶν τῶν θεῶν Προσώπων. Τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ παρατηρήσει κάποιος καὶ γιὰ τὸ Χριστολογικὸ δόγμα. Οἱ αἱρέσεις τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ, τοῦ Μονοθελητισμοῦ, τοῦ Μονοενεργετισμοῦ ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τῶν εἰσηγητῶν τους νὰ διακρίνουν σωστὰ τὴ θεῖα ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνη φύση τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὶς δύο φύσεις του. Ἐνα ἄλλο χαρακτηριστικὸ παράδειγμα, ὅπου φαίνεται ἡ ἔλλειψη διακρίσεως στοὺς αἰρετικούς εἶναι ἡ ὑποτίμηση ἢ ἡ ὑπερτίμηση τῆς Θεοτόκου, τὴν ὁποία οἱ μὲν Προτεστάντες ἀρνοῦνται νὰ ὀνομάσουν Παναγία, οἱ δὲ παπικοὶ τείνουν νὰ τὴν θεοποιήσουν. Καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ αἰτία εἶναι ἡ ἀδυναμία τῶν αἰρετικῶν νὰ διακρίνουν ἀνάμεσα στὴν ἀπόλυτη ἀγιότητα τοῦ Θεοῦ καὶ στὴ σχετικὴ καὶ δοσμένη ἀγιότητα τῶν ἀνθρώπων, στοὺς ὁποίους τὴν πρώτη θέση κατέχει ἡ Παναγία. Τέλος ἡ ἀδιακρισία βρίσκεται στὴ ρίζα τοῦ αἰρετικοῦ δόγματος τῶν εἰκονομάχων, παλαιῶν καὶ νεοτέρων. Ὅσοι δὲν δέχονται τὶς ἅγιες εἰκόνες ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν ἀδυναμία νὰ διακρίνουν τὴν δυνατότητα περιγραφῆς τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Χριστοῦ ἀπὸ τὴν ἀδυναμία περιγραφῆς τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ.

Τὰ ἐνδεικτικὰ παραπάνω παραδείγματα φανερόνουν τὸν σημαντικὸ ἀρνητικὸ ρόλο ποὺ διαδραματίζει ἡ ἀδιακριτικὴ προσέγγιση τῶν θεῶν ἀποκαλύψεων στὴ δημιουργία τῶν αἱρέσεων. Γι' αὐτὸ ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ λόγους τοῦ προφήτου Ἡσαΐα, ἐλέγχει τοὺς αἰρετικούς τῆς ἐποχῆς του γιὰ τὴν ἀδιακρισία τους: «Καὶ ὁ Ἡσαΐας ἀπευθύνεται σὲ σᾶς καὶ λέγει: Οἱ τυφλοὶ ἐμβλέψατε καὶ οἱ κωφοὶ ἀκούσατε. Ἐσεῖς λοιπὸν ἢ φανερὰ ἐθελοτυφλεῖτε ἢ εἴστε παντελῶς ἀναίσθητοι. Πότε ἐπὶ τέλους θὰ μάθετε νὰ διακρίνετε τὰ ὁμώνυμα ὀνόματα ἢ τὶς ἰδιαιτέρες σημασίες τῶν ρημάτων καὶ τὶς ἰδιαιτέρες ιδιότητες τῶν λέξεων, ἐφ' ὅσον μ' αὐτὸν τὸν τρόπο καταλαμβάνεται ἡ ἀλήθεια;» (Γρηγ. Νύσσης, *De cognitione Dei*, 30,269).

Ἡ αἵρεση ὡς πλάνη πάντα συνδέεται μὲ τὴν ἀδιακρισία, διότι ἡ ὀρθὴ διάκριση ἀποκλείει τὴν πλάνη. Ὅπως καθαρὰ τὸ διατυπώνει ὁ ἅγιος Κασσιανός, μεταφέροντας τοὺς λόγους τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, «ἡ διάκριση διδάσκει τὸν ἄνθρωπο νὰ ἀφήνει τὶς ὑπερβολές καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη καὶ νὰ βαδίζει τὸν βασιλικὸ δρόμο... Καὶ εἶναι ἡ διάκριση ἓνα μάτι τῆς ψυχῆς καὶ λυχνάρι κατὰ τὸ Εὐαγγέλιο, ποὺ λέγει, “Τὸ λυχνάρι τοῦ σώματος εἶναι τὸ μάτι. Ἄν λοιπὸν τὸ μάτι σου εἶναι ἀπλό, θὰ εἶναι φωτεινὸ ὅλο τὸ σῶμά σου. Ἄν ὅμως τὸ μάτι σου εἶναι σκοτεινόν, ὅλο τὸ σῶμά σου θὰ εἶναι σκοτεινόν (Μτθ. 6,22)” ...ἡ διάκριση, ἀφοῦ ἐξετάσει ὅλες τὶς σκέψεις καὶ τὶς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου, διακρίνει καὶ ξεχωρίζει κάθε τι κακὸ καὶ μὴ ἀρεστὸ στὸν Θεὸ καὶ ἀπομακρύνει τὴν πλάνη» (Πρὸς ἡγούμενον Λεόντιον, Φιλοκαλία, τ. Α).

Ἡ ἀγωνία τοῦ καινούργιου

Πρωτ. Βασιλείου Θερμοῦ,

Ἐφημ. Ἰ.Ν. Παμ. Ταξιαρχῶν Σχηματαρίου, Ἰ.Μ. Θηβῶν καὶ Λεβαδείας

ΕΝΑΣ ΝΕΟΧΕΙΡΟΤΟΝΗΤΟΣ πρεσβύτερος προβληματίζεται καὶ μᾶς τιμᾶ μετὴν κοινολόγησιν τῶν ἀγωνιῶν του:

«Περωνώντας ἀπὸ τὴ στατική κατάστασιν τοῦ διακόνου στὴν ἐνεργητικὴν τοῦ ποιμένα πού κοινωνεῖ ὅλων τῶν στιγμῶν (εὐχάριστων καὶ δυσάρεστων) τῆς ζωῆς τοῦ ποιμνίου, διαπιστώνω ὅτι ὁ κόσμος εἶναι μὲν σὲ κάποια θέματα ἀκατήχητος, νοιώθω δὲ ὅτι περισσότερο διψᾷ γιὰ τὴ λεγόμενη “εὐλαλή σιωπή” (τὴν ἐμπειρικὴν Θεολογία) καὶ ὕστερα περιμένει νὰ ἀκούσῃ λόγον παραμυθίας καὶ συνάμα διδακτικόν.

Βέβαια ἐναπόκειται στοὺς ἐκκλησιαστικούς φορεῖς (κληρικούς, κατηχητές) ὁ τρόπος μεταλαμπαδεύσεως τοῦ θείου λόγου ἀλλὰ πῶς εἶναι ἐφικτὴ αὐτὴ ἢ “μετάφραση” ἀπὸ τὴ στιγμήν πού κάποιες φορὲς τὰ “ἀπλά λόγια” φαντάζονται ἢ ἀκαταλαβίστικα ἢ καὶ προσβλητικά.

Αὐτὴ ἢ μεταφύτευση τοῦ Λόγου στὴν καρδιά τῆς γαλιᾶς μετὶ τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ τὴν τάσιν ζηλωτισμοῦ, τῆς μητέρας πού εἶναι ἀπορροφημένη ἀπὸ τὴν βιοτικὴν ἐξέλιξιν τῆς οἰκογένειας, τοῦ νέου μετὶ τὸ “νυστέρι” τῆς ἀμφισβήτησεως καθ’ ἐνέργειαν πού προσβάλλει τὴν ἰδεατὴν του εἰκόνα (πού ἂν καὶ ἐμφανίζεται μετὰ προσωπεῖον ἀναρχίας πίσω ἀπ’ αὐτὸ ἐμφωλεύει ἢ ἔλλειψιν ρομαντισμοῦ μετὰ τὰ διάφορα “κοστούμια” τῆς ἐποχῆς) αἰ-

σθάνομαι ὅτι ἀπαιτεῖ γνώσιν πνευματικῆς ἱατρικῆς.

Πέραν τῶν πεσσιμιστικῶν χαρακτήρων προαναφερθέντων λόγων ἀναλογίζομαι αὐτὴ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἱερέως στὸν κόσμον καὶ τὸν εὐστοχὸν παραλληλισμὸν του ὡς Γιατροῦ, ὡς Γεωργοῦ, ὡς Τσοπάνη καὶ παρατηρῶ ἢ γλώσσα νὰ “δένεται” καὶ ἢ καρδιὰ νὰ “ματώνει”. Ἴσως αὐτὲς οἱ σκέψεις-ἀγωνίες νὰ ἐκφράστηκαν μετὰ ὑπερβολικὸν χαρακτηρισμὸν. Ἴσως τὸ ὑπόβαθρον τῶν ἰδίων τῶν σκέψεων μου νὰ εἶναι σαθρόν (δηλαδὴ νὰ ἔχω καταλάβει κάτι λανθασμένα πού φυσικὰ θὰ ἐπηρεάζει τὴν ὅλη πορεία τοῦ συλλογισμοῦ μου). Θὰ ἤθελα κάποιο σχόλιόν σου».

Νομίζω ὅτι ἀποτελεῖ ἐμπειρία πολλῶν κληρικῶν νὰ κατακλύζονται ἀπὸ ἀγωνίες καὶ διλήμματα κατὰ τὸ ξεκίνημα τῆς ἱερατικῆς τους ζωῆς. Ἴσως διότι τότε γίνεται αἰσθητὴ ἢ ἀπότομη μετάβασις στὴν εὐθύνη. Ποικίλλουν οἱ τρόποι μετὰ τοὺς ὁποίους ἐξελίσσεται ἢ ἀγωνία αὐτὴ στὴ συνέχεια. Γιὰ ἄλλους ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν μιᾶς φιλότιμης καὶ ἐργώδους διακονίας πού ἐνδέχεται νὰ ὀδηγήσῃ κάποτε ἀκόμη καὶ σὲ ὑπερκόπωση. Γιὰ ἄλλους ἢ λύσις εἶναι νὰ ἀδρανήσουν καὶ νὰ ρουτινοποιηθοῦν, ὡς ἄμυνα, προκειμένου νὰ μὴν τοὺς λυγίσει τὸ ἄγχος. Τότε διάφορες δικαιολογίες γιὰ τὰ ἐμπό-

δια πού προβάλλει ἡ δύσκολη ἐποχή μας ἢ γιὰ τὴν ἀπροθυμία τῶν ἀνθρώπων νὰ ὤφελιθοῦν, θὰ ἀποτελέσουν τὴν προ-στασία μας ἀπέναντι στὴν ἐνοχή.

Πρέπει νὰ ξεκαθαρίσουμε ἐξ ἀρχῆς ὅτι τὸ ἄγχος τοῦ νεοχειροτόνητου εἶναι σὲ μεγάλο βαθμὸ φυσιολογικό. Δὲν θὰ πρέπει νὰ αἰσθάνεται τύψεις γι' αὐτό. Θὰ εἶναι λάθος ἂν τὸ ἀποδώσει μόνο στὴ δική του ἀνεπάρκεια, παρ' ὅλο πού εἶναι ἀληθὲς ὅτι «ρίχνεται» στὸν ποιμαντικὸ στίβο χωρὶς ἐπαρκῆ προετοιμασία. Κύριες πηγές τοῦ ἄγχους αὐτοῦ εἶναι δύο: α) Τὸ αἶσθημα εὐθύνης ἀπέναντι στὶς ψυχές τῶν ἀνθρώπων, ὅταν μάλιστα στὴν Ὁρθοδοξία μέτρο ἀποτελεῖ ἡ πρὸ ἡμῶν παράδοση ἀγιότητος πού ἔχει ἀποθησαυριστεῖ στὴν Ἐκκλησία μας καὶ τὰ γιγάντια ἀναστήματα τῶν ἀγίων. β) Ἐγγενῆ προβλήματα τοῦ ἑλλαδικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος πού ἔχουν συσσωρευθεῖ μέσα ἀπὸ αἰῶνες ἀδράνειας, ἄγνοιας, στρεβλῆς θεολογίας, ἰδεολογικῶν εἰσβολῶν, παγανιστικῶν ὑπολειμμάτων, φανατισμοῦ, ἐθνικισμοῦ, «πελατειακῆς» σχέσης καὶ ἄλλων. Εἰδικὰ ἡ δευτέρη πηγὴ ἄγχους γεννᾷ μεγαλύτερη ἀγωνία στὸν κληρικὸ πού εἶναι ἐνήμερος τῶν παραπάνω προβλημάτων, δηλαδὴ τὸν κληρικὸ πού διαθέτει ὀρθὰ θεολογικὰ κριτήρια. Διότι αὐτὸς πού χειροτονεῖται ἀγνωώντας ὅτι μεγάλο μέρος τοῦ λαοῦ μας βρίσκεται σὲ σύγχυση, ἢ (τὸ χειρότερο) αὐτὸς πού εἶναι καὶ ὁ ἴδιος μέρος τῆς σύγχυσης καὶ φορέας τῶν ἐσφαλμένων θεολογικῶν ἀντιλήψεων, δὲν θὰ ὑποφέρει ἀπὸ ὅσα θὰ συναντήσει, ἀπλὰ θὰ τὰ διαιωνίσει γιὰ ἄλλη μιὰ φορά.

Συνεπῶς τὸ ἄγχος τοῦ νεοχειροτόνητου, ἀκόμη καὶ ἡ θλίψη του γιὰ τὸ μέγε-

θος τῶν στρεβλώσεων πού παρατηρεῖ, εἶναι δείγμα ὑγείας! Αὐτὸ εἶναι πού θὰ τοῦ ἐπιτρέψει νὰ μὴ συμβιβαστεῖ, αὐτὸ εἶναι πού θὰ τοῦ ἐπιτρέψει νὰ γίνεῖ μοχλὸς ἀλλαγῆς στὴν Ἐκκλησία μας, αὐτὸ εἶναι πού θὰ τοῦ ἐπιτρέψει νὰ ὑλοποιήσει τὴν προφητικὴ καὶ ἀποστολικὴ του ιδιότητα.

Δὲν θὰ διστάσουμε νὰ ἐκφράσουμε τὴν ἀληθινὴ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας ἔστω καὶ ἂν κάποιοι ἐνοχλοῦνται. Ἄρκει νὰ μὴν τὸ κάνουμε μὲ ἐπιθετικότητα, διότι καὶ ὁ λαὸς θύμα ὑπῆρξε τῆς ἄγνοιας ἡμῶν τῶν κληρικῶν στὸ παρελθόν, πιθανὸν καὶ τῆς φιλοχρηματίας μας. Ὁρθὰ ὁ ἐπιστολογράφος μᾶς ἐπισημαίνει τὴν ἀνάγκη γιὰ “εὐλαλή σιωπὴ”, δηλαδὴ γιὰ ἐμπειρικὴ Θεολογία. Ἐχω τὴ γνώμη ὅτι μία συστηματικὴ ἐσωτερικὴ ἐργασία μὲ τὸν ἑαυτό μας θὰ ἀποτρέψει τὶς ἀκρότητες πού ἀνέφερα στὴν ἀρχή, τῆς ἐξάντλησης ἀπὸ τὴν ὑπερεργασία καὶ τῆς ραθυμίας ὡς παραίτησης. Προσευχόμενοι καὶ μελετώντας θὰ ὀδηγηθοῦμε στὴν ἀφομοίωση τῆς θεολογίας στὴν πράξη τῆς δικῆς μας ζωῆς, ἐνῶ παράλληλα θὰ μεταδίδουμε αὐτὸ πού ἀφομοιώσαμε στοὺς ἀδελφούς μας. “Ἄν δὲν χάσουμε τὴν ἐπαφὴ μὲ τὴν ψυχὴ μας θὰ βροῦμε σύντομα τὴν ἰσορροπία καὶ μὲ τοὺς ἄλλους. Μιὰ ἰσορροπία πού θὰ λαμβάνει ὑπ' ὄψιν πάντοτε τὰ συγκεκριμένα χωροχρονικὰ πλαίσια τῆς διακονίας μας, τὸν συγκεκριμένο χαρακτήρα μας, τὴν συγκεκριμένη οἰκογένειά μας. Μὲ γνώμονα δηλαδὴ τὴν ὕψιστη ἀρετὴ τῆς διακρίσεως. Καὶ μὲ λάθη βέβαια. Ἄς μὴν τὰ φοβόμαστε. Νὰ φοβόμαστε μόνο ἂν δὲν μαθαίνουμε ἀπὸ αὐτά.

πρόθυμα πρὸς τὸ μαρτύριο γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου.

Ἄπὸ τὴν πρώτη μέρα, ποὺ ἐπέστρεψε στὴν Σμύρνη, ἄρχισε νὰ μιλᾷ καὶ νὰ κηρύττει τὸν Χριστὸν φανερὰ καὶ σὲ ὄλους, χωρὶς νὰ φοβᾶται τοὺς μωχαμετάνους, οὔτε νὰ λογαριάζει τοὺς κινδύνους, ποὺ τὸν περιέμεναν. Κάποτε ὅμως τὸν ἀναγνώρισαν ἐκεῖνοι, ποὺ τὸν ἤξεραν γιὰ μωαμεθανὸ καὶ σὰν εἶδαν ὅτι δὲν πιστεύει πιά στὸν Προφήτη τους, ἀλλὰ ξανάγινε Χριστιανὸς καὶ μάλιστα πιστὸς κήρυκας τῆς Ὁρθοδοξίας, θύμωσαν, ἐξαγριώθηκαν καὶ ἄρχισαν νὰ τὸν βρίζουν καὶ νὰ τὸν χτυποῦν. Ἐκεῖνος δεχόταν, χωρὶς ἀντίρρηση, ἀλλὰ μὲ εὐχαρίστηση, τίς βρισιῆς καὶ τοὺς βασανισμοὺς καὶ τὰ χτυπήματα καὶ φώναζε ἀκόμα πιὸ δυνατὰ γιὰ τὴν πίστη του στὸν Χριστό, νὰ τὴν ἀκοῦν καὶ οἱ περαστικοὶ καὶ νὰ δοξάζουν τὸν Θεό. Κι ὅσο ἐκεῖνος φώναζε τόσο οἱ Τοῦρκοι τὸν χτυποῦσαν περισσότερο καὶ τὸν ἔσυραν στὸν Κριτὴ τους γιὰ νὰ τὸν κρίνει.

– Αὐτὸς ὁ ραγιᾶς εἶχε δεχθεῖ τὴν πίστη μας, εἶπαν, καὶ τώρα τὴν ἀρνιέται, τὴν καταφρονεῖ καὶ βρίζει τὸν Προφήτη μας!

– Ρωμαῖος εἶσαι ἢ Τοῦρκος; τὸν ρώτησε ὁ Κριτής.

– Χριστιανὸς ἤμουν καὶ Χριστιανὸς εἶμαι, ἀπάντησε ὁ Μᾶρκος θαρρετὰ καὶ πρόσθεσε:

– Τὸν Χριστό μου μονάχα προσκυνῶ καὶ λατρεύω καὶ ὁμολογῶ Θεὸν ἀληθινόν, μοναδικὸν καὶ παντοδύναμον. Τὴν δική σας ψεύτικη θρησκεία τὴν ἀρνοῦμαι καὶ τὴν ἀποστρέφομαι. Εἶμαι Χριστιανὸς Ὁρθόδοξος.

Ταράχτηκε ὁ Κριτὴς μὲ αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Μάρκου καὶ θύμωσε πολὺ γιὰ τὴν τόλμη καὶ τὴν πίστη τοῦ ἀμούστακου

αὐτοῦ παιδιοῦ ποὺ δὲν φοβόταν νὰ ὁμολογεῖ τόσο φανερὰ τὴν πίστη καὶ τὴν ἀγάπη του στὸν Χριστό. Διέταξε λοιπὸν νὰ τὸν δείρουν ἀλύπητα καὶ ὕστερα νὰ τὸν κλείσουν στὴν φυλακή. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖ οἱ Ἀγαρηνοὶ συνέχισαν νὰ τὸν βασανίζουν καὶ νὰ τὸν τυραννοῦν μὲ πολλὰ μαρτύρια, χωρὶς ὁ μακάριος νὰ παραπονεθεῖ τὸ παραμικρό. Ἀντίθετα ἡ χάρη τοῦ Κυρίου τὸν δυνάμωνε. Οἱ δῆμοί του κουράστηκαν νὰ τὸν δέρουν, ἐνῶ ἐκεῖνος, ὄχι μόνον ὑπέμενε τοὺς φοβεροὺς πόνους, ἀλλὰ θεωροῦσε τοὺς βασανισμοὺς τους σὰν δῶρο καὶ τιμὴ καὶ προτιμοῦσε χίλιες φορὲς νὰ ὑποφέρει καὶ νὰ πεθάνει, παρὰ νὰ ἀρνηθεῖ τὸ πανένδοξο καὶ σωτήριο ὄνομα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Περιφρονοῦσε ὅλα τὰ γήινα, ποὺ τοῦ ὑπόσχονταν οἱ ἄνθρωποι καὶ προτιμοῦσε τὰ αἰώνια ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ τὰ ἀπερίγραπτα.

Οἱ βασανιστές του, ἀφοῦ εἶδαν κι ἀποεῖδαν ὅτι δὲν μπορούσαν μὲ κανένα τρόπο νὰ τοῦ ἀλλάξουν τὴν πίστη του, τὸν ἔσυραν καὶ πάλι στὸν Κριτὴ ποὺ τὸν φοβέρισε καὶ τὸν ἀπειλήσε μὲ πολὺ χειρότερα μαρτύρια καὶ κολαστήρια. Ὁ Μάρτυς ὅμως τοῦ Χριστοῦ, ὁ καλὸς αὐτὸς Μάρτυς τῶν δεκαπέντε χρόνων, ἔμενε σταθερὸς καὶ ἀμετακίνητος στὴν ἀγάπη τοῦ Θεανθρώπου καὶ τοὺς ἔλεγε:

– Κάνετε με ὅ,τι θέλετε. Κομματιάστε με, βασανίστε με, σκοτώστε με, ἀλλὰ τὸν Χριστὸν δὲν τὸν ἀπαρνιέμαι. Τὸν πιστεύω, τὸν λατρεύω, καὶ τὸν ἀγαπῶ πάνω ἀπ’ ὅλα καὶ ἀπ’ τὴν ἴδια τὴν ζωὴ μου.

Οἱ Τοῦρκοι τὸν ἔβριζαν καὶ τὸν ἔφτυναν. Καὶ ὁ Μᾶρκος τοὺς κοίταζε χωρὶς κακία καὶ τοὺς ξανάπε:

– Μὴν χάνετε τὸν καιρό σας. Κάνετε αὐτὸ ποὺ θέλετε καὶ θὰ δεῖτε πόση δύ-

ναμη δίνει ὁ Χριστός μου σ' ἐκείνους, ποὺ πάσχουν γιὰ τὸ ὄνομά Του!

Τότε ὁ Κριτὴς κατάλαβε πραγματικά ὅτι ἔχανε τὸν καιρό του μὲ τὸν ἀνήλικο αὐτὸν Χριστιανὸ καὶ ἔδωσε προσταγὴ νὰ τὸν θανατώσουν. Οἱ δῆμιοι ὁδήγησαν τὸν Μάρτυρα στὸν τόπο τῶν ἐκτελέσεων καὶ τὸν θανάτωσαν μὲ ἀποκεφαλισμό. Μὲ ἓνα χτύπημα φοβερὸ κόπηκε ἡ τίμια κεφαλὴ ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ πιστοῦ Μάρκου καὶ τὸ αἷμα του πετάχτηκε βίαια καὶ ἔβαψε τὸ χῶμα τῆς Σμύρνης. Ἡ ὠραία θυσία τοῦ Μάρτυρος γιὰ τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν σωτηρία τῆς ψυχῆς του, ποὺ πέταξε ὀλοκάθαρη πρὸς τὸν θρόνο τοῦ Κυρίου τοῦ Παντοκράτορος, ἀντὶ νὰ πικράνει τοὺς πιστοὺς ἔγινε πηγὴ παρηγορίας καὶ τόνωσε τὴν πίστη τους ἀκόμα περισσότερο. Οἱ προεστοὶ τῶν Χριστιανῶν ἔτρεξαν ἀμέσως στοὺς Τούρκους, τοὺς ἔδωροδόκησαν καὶ πῆραν τὸ σεβάσιμο λείψανο τοῦ Ἁγίου Μάρκου καὶ τὸ ἔθαψαν στὴν αὐλὴ τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Φω-

τεινῆς. Ἦταν ἡ 14ῃ ἡμέρα τοῦ Μαΐου 1643, μιὰ μέρα ἀνοιξιάτικη καὶ ὁ Ἅγιος στὴν ἀνοιξὴ τῆς ζωῆς του ἄφησε τὰ μάταια καὶ πέταξε στὰ αἰῶνια, στὴν ἀνοιξὴ τοῦ Θεοῦ, «ὅπου οἱ Ἅγιοι ἀναπαύονται».

Τὸν βίον καὶ τὸ Μαρτύριόν του ἔγραψε ὁ σοφὸς Μελέτιος Συρίγος, ποὺ ἀναφέραμε ἤδη, καὶ ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, ποὺ τὸ διέδωσε μὲ τὸ «Νέον Μαρτυριολόγιόν» του, ὅπου σημειώνει ὅτι τὸ ἱερὸ λείψανον τοῦ Μάρτυρος «τὸ ἔδειξεν ὁ Ἅγιος Θεὸς πηγὴν ἰαμάτων, εἰς τοὺς μετὰ πίστεως προστρέχοντας». Ἄς τρέξουμε λοιπὸν κι ἐμεῖς στοὺς Ἁγίους τοῦ Θεοῦ κι ἄς τοὺς παρακαλέσουμε νὰ μεσιτεύσουν γιὰ τὴν σωτηρία μας. Γιατὶ ποτὲ δὲν μᾶς ἀρνιοῦνται τὴν βοήθειά τους, ὅπως δὲν ἀρνήθηκε ὁ Θεὸς καὶ σ' ἐκείνους τὴν Χάριν καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεός Του, ποὺ τὸ δίνει πάντα σὲ ὅποιον τὸ ζητᾷ μὲ ἀληθινὴ πίστη.

Κύριε Διευθυντά,

Ἐπειδὴ συχνὰ γίνομαι δέκτης ἐρωτήσεων ἀναφορικὰ μὲ τὴ διατήρηση τῆς ιδιότητας κληρικοῦ-μοναχοῦ μετὰ ἀπὸ αὐτόβουλο καὶ μακροχρόνιο ἐγκατάλειψη τῆς θέσεώς του, ἔχω νὰ καταθέσω τὰ κάτωθι:

- α) Διατηρεῖ τὴν ἱερωσύνη ἕνας ἱεροδιάκονος, παρὰ τὴν αὐτόβουλο καὶ μακροχρόνιο ἐγκατάλειψη τῆς θέσεώς του;
- β) Ἄνῃκει μέχρι σήμερα στὴν Ἱ. Μονή, στὴν ὁποία δέχθηκε προηγουμένως τὴ μοναχικὴ κουρὰ ἀπὸ τὸν ἴδιο Μητροπολίτη (ὅπου καὶ ἔγινε ἡ χειροτονία του εἰς διάκονον), παρὰ τὴν ἐπίσης αὐτόβουλο καὶ μακροχρόνιο ἀποχώρησή του ἀπὸ τὴν ἐν λόγω Μονή; Καὶ ἐπομένως,
- γ) Μπορεῖ (εἶναι ἀρμοδία) σήμερα ἡ ἐν λόγω Μητρόπολη μετὰ ἀπὸ τόσα χρόνια νὰ χορηγήσει ἀπολυτήριο, τόσο ἀπὸ τῆς θέσεώς του ὡς ἱεροδιακόνου τῆς Μητροπόλεως καὶ τῆς ἐν λόγω Μονῆς, ὅσο καὶ ἀπὸ τῆς θέσεώς του ὡς μοναχοῦ τῆς ἴδιας Μονῆς;

Ἄπαντήσεις

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτο βασικὸ ἐρώτημα: Ἔχουμε τὸν ξβ' (62ο) ἀποστολικὸ κανό-

να, ὁ ὁποῖος ὀρίζει: «Εἴ τις Κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον, Ἰουδαίου, ἢ Ἑλλήνος, ἢ αἰρετικοῦ, ἀρνήσεται, εἰ μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀποβαλλέσθω· εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ κληρικοῦ, καθαιρεῖσθω. Μετανοήσας δέ, ὡς Λαϊκὸς δεχθήτω» (Γ. Ράλλη-Μ. Ποτλῆ, *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, τόμ. Β', Ἀθήνησι 1852, σελ. 80). Ὁ ἁγ. Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης στὴν ἐρμηνεία τοῦ κανόνα αὐτοῦ γράφει: «Ὁ παρὼν Κανὼν προστάζει, ὅτι ὅποιος Κληρικὸς... διὰ φόβον ἀνθρώπινον ἤθελεν ἀρνηθῆ τὸ ὄνομα τοῦ κλήρου του, ταῦτὸν εἰπεῖν, πῶς (= ὅτι) εἶναι ὁ δεῖνα Κληρικὸς, ἢ Ἀναγνώστης δηλαδὴ, ἢ Ψάλτης, ἢ ἄλλο τι, ἃς καθαιρεται μόνον ἀπὸ τὸ κληρικατὸν του» (Ἀγαπίου, *ἱερομ. - Νικοδήμου, μοναχοῦ, «Πηδάλιον»*, ἤτοι ἅπαντες οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖοι κανόνες, Ἐκδ. «Ἀστήρ», Ἀθήναι 1982, σελ. 80).

Ὅταν, λοιπόν, δὲν συμβαίνει ἄρνηση τοῦ ὀνόματος τοῦ κληρικοῦ, οὔτε καθαιρεση ἀπὸ τὴν τάξη τῶν κληρικῶν, συμπεραίνουμε ἐκ πρώτης ἀναγνώσεως καὶ κατ' ἀρχὰς ὅτι διατηρεῖται ἡ ιδιότητα τοῦ κληρικοῦ (ἱεροδιακόνου).

Ἐπίσης ἔχουμε τὴν η' (8η) κανονικὴ ἐρωταπόκριση τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νικολάου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου (ἡ ὁποία ὅμως δὲν εἶναι κανόνας ἐπικυρωμένος ἀπὸ Οἰκουμένην Σύνοδο) καὶ ἡ ὁποία ὀρίζει: «Ἐρώ-

τησις ἡ: Εἰ χρὴ τὸν ἐπὶ ἐγκλήματι καθαιρεθέντα ἱερέα ἢ ἐκουσίως τὴν ἱερωσύνην καταλείψαντα, καταγνόντα ἑαυτοῦ, προλέγειν, τό, Εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ τό, Χριστὸς ὁ ἀληθινός, ἢ θυμιᾶν μετὰ θυμιατοῦ, ἢ μεταλαμβάνειν ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου;

Ἀπόκρισις: Οὐχί· εἰς γὰρ τὸν τῶν λαϊκῶν τόπον ταχθήσεται» (Γ. Ράλλη - Μ. Ποτλῆ, ὅπ.π., τόμ. Δ', σελ. 424).

Ὁ ἅγ. Νικόδημος τὴν ἴδια ἐρωταπόκριση μεταφράζει καὶ μεταφέρει ὡς ἐξῆς: «Ἐρώτησις: Πρέπει ἐκεῖνος ὁ Ἱερεὺς ὁποῦ καθαιρεθῆ διὰ ἐγκλήματά του Κανονικά, ἢ θεληματικῶς παραιτήσῃ τὴν Ἱερωσύνην, κατηγορούμενος ὑπὸ τῆς οἰκείας συνειδήσεως, νὰ λέγη τό, Εὐλογητὸς ὁ Θεός; ἢ τό, Χριστὸς ὁ ἀληθινός; ἢ νὰ θυμιάζῃ μὲ θυμιατόν; ἢ νὰ μεταλαμβάνῃ μέσα εἰς τὸ βῆμα;

Ἀπόκρισις: Ὅχι. Ταῦτα πάντα δὲν πρέπει νὰ ἐνεργῇ οὔτε ὁ ἕνας, οὔτε ὁ ἄλλος, ἀλλὰ θέλει ταχθῆ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν» (Πηδάλιον, σελ. 735).

Ἐξ ἀφορμῆς αὐτῆς τῆς κανονικῆς ἐρωταποκρίσεως ὁ ἅγ. Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης γράφει στὴν ὑποσημείωση 2: «Ὅρα ἐνταῦθα τί λέγει ἡ Κανονικὴ αὐτῆ ἐρώτησις, ὅτι παραιτεῖ τινὰς ναὶ τὴν Ἱερωσύνην θεληματικῶς, ὅχι ὅμως ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ὅχι ἀπὸ ἀμέλειαν καὶ ῥαθυμίαν, ὅχι διὰ νομιζομένην εὐλάβειαν... ἀλλὰ διὰ τί τὸν κατηγορεῖ ἢ συνειδησίς του, βέβαια ὡς ἀνάξιον καὶ ὡς ὑποπεσόντα εἰς ἔγκλημα Κανονικὸν καὶ τῆς Ἱερωσύνης καθαιρετικόν. Ὁ τοιοῦτος γὰρ καλῶς ποιεῖ παραιτῶν τὴν Ἱερωσύνην, ἵνα περισσότερον τραβήξῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ ἀνάπτῃ ἐναντίον του τὴν ὀργὴν του».

Ἐδῶ ἐπιπροσθέτως θὰ ἀναφέρουμε καὶ αὐτὸ ποῦ ὑποδεικνύει ἐμμέσως καὶ ὁ ἅγ. Νικόδημος: «Σημειῶσαι δὲ πρὸς τούτοις τὸ αὐστηρότερον, ὅτι ἡ ζ' καὶ ἡ Νεαρά τοῦ Λέοντος προστάζουν, καὶ στανικῶς (= ἀκουσίως, βιαίως) νὰ φοροῦν τὸ σχῆμα ἐκεῖνοι οἱ Κληρικοὶ καὶ Μοναχοὶ ὁποῦ ρίψουν τὸ σχῆμα, καὶ γένουν λαϊκοί» (Πηδάλιον, σελ. 224, ὑποσ.). Καὶ τὸ ἐπικαλούμαστε αὐτὸ ὄχι τόσο γιὰ τὴν ἰσχύ τῶν νεαρῶν (νόμων) τοῦ Λέοντος ὅσο γιὰ τὸ κῦρος τοῦ ἅγ. Νικοδήμου, ὁ ὁποῖος παραθέτει αὐτὸ ἔχοντας ὑπ' ὄψη του καὶ τὴν κανονικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἀλλιῶς λαμβάνοντας ὑπ' ὄψη του καὶ τὴ διδασκαλία τῶν ἱ. κανόνων, τοὺς ὁποίους εἶχε μελετήσει καὶ ἐρευνήσει διεξοδικῶς.

Συνεπῶς (διὰ ταῦτα), ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχουν ἀρνητικὲς προϋποθέσεις ἀπομακρύνσεως, ἀποδομῆσεώς του καὶ ἀποτερίσεώς του ἀπὸ τὴν ἱερωσύνη (ἐλεγχος συνειδήσεώς του γιὰ κωλύματα ἱερωσύνης), καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν μοναχικὴ του ιδιότητα, ὁ ἐν λόγῳ ἱεροδιάκονος δὲν χάνει αὐτοδικαίως καὶ αὐτομάτως αὐτὲς τὶς ιδιότητες, ἀλλὰ τὶς διατηρεῖ.

Ἐπίσης καὶ πολὺ περισσότερο· α) ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει καθαιρεθεῖ γιὰ κάποιον λόγο τῆς ἱερωσύνης (τοῦ βαθμοῦ του), ἀνήκει στὴν Ἱ. Μητρόπολη, ὅπου χειροτονήθηκε καὶ β) ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει ἀποβληθεῖ καὶ διαγραφεῖ ἀπὸ τὴ Μονή (ἀπὸ τὸ μοναχολόγιό της) λόγῳ π.χ. ἀνυπακοῆς, ἀνήκει στὴ Μονή τῆς μετανοίας του τῆς οἰκείας Ἱ. Μητροπόλεως. Κατόπιν τούτου αὐτὲς εἶναι ἀρμόδιες καὶ ἔχουν τὴ δυνατότητα καὶ α) νὰ κρίνουν κανονικῶς τὴν περίπτωσή του καὶ τὴν ὑπαρξὴ ἢ μὴ ἀρνητικῶν ἢ θετικῶν γεγο-

νότων και νὰ ἀποφασίσουν, ἂν πρέπει νὰ τὸν ἐπιτιμήσουν ἢ ὄχι, γιὰ κάποιο τυχὸν παράπτωμά του ἢ ἀντικληρικὴ ἢ ἀντιμοναχικὴ ἢ ἀντιχριστιανικὴ συμπεριφορά του καὶ β) νὰ τοῦ χορηγήσουν τὰ σχετικὰ ἀπολυτήρια, ἐφ' ὅσον τοῦτο κρίνουν πρόσφορον καὶ λυσιτελὲς γιὰ τὸ προσωπικὸ του συμφέρον καὶ τὴν ὠφέλεια γενικώτερα τῆς Ἐκκλησίας.

Παναγιώτης Ἰ. Μπούμης,

Ὁμότ. Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἀξιότιμε

κύριε διευθυντά,

Τὸν 14^ο αἰώνα ἡ Δύση μὲ τὸν Βαρλαάμ καὶ τὸ ἰδεολογικὸ του ὄπλοστάσιο, ἤρθε στὴν Ἀνατολή, γιὰ νὰ μᾶς ἀλλάξει κυριολεκτικὰ τὰ φῶτα. Νὰ μᾶς πάρει ἀπὸ τὸ χῶρο τοῦ ἀκτίστου φωτὸς καὶ νὰ μᾶς μεταφέρει στὸ κτιστὸ φῶς, νὰ ἀλλοιώσει τὴν ψυχὴ καὶ τὸν πολιτισμὸ μας. Στὴν πρόκληση τῆς Δύσης ἀπάντησε, ἀποδεχόμενος τὴν πρόσκληση γιὰ διάλογο, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, μὲ μία οὐσιαστικὴ λεπτομέρεια. Οἱ θέσεις του δὲν ἦταν φιλοσοφικὰ καὶ διανοητικὰ κατασκευάσματα, ἀλλὰ προσωπικὴ βιωματικὴ ἐμπειρία.

Ἄν ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ἀποκτᾶται ἡ θεολογία σημαίνει κάτι, τότε ἐπισημαίνουμε τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Παλαμᾶς τὴν προσέλαβε ὄχι στὸ θρόνο τῆς Θεσσαλονίκης, ἀλλὰ ἐγκλειστος ἐκούσια σὲ σπηλιὰ κοντὰ στὴ Βέροια δίπλα στὸν Ἀλιάκμονα, ὅπου γιὰ τέσσερα χρόνια ἔκραζε ἐκ βαθέων στὸ Θεό, μὲ τὴν παραδοθεῖσα σ' ἐμᾶς φράση του: Κύριε φῶτίσόν μου τὸ σκότος. Ἡ θεολογία τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ εἶναι ὁ

γενεσιουργὸς πυρήνας μίας ἄλλης ἀντίληψης γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ μέχρι ποῦ μπορεῖ αὐτὸς νὰ φτάσει, καὶ στὴ δόμηση ἑνὸς πολιτισμοῦ στὸν ἀντίποδα αὐτοῦ ποῦ σήμερα ἀποκαλεῖται δυτικός. Αὐτὸς εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς λόγους ποῦ σήμερα πολεμιέται, μαζὶ μὲ τὸ ἔργο του καὶ ὁ ἴδιος ὁ Παλαμᾶς ἀπὸ θεωρητικούς τῆς πολυδιαφημιζόμενης παντοδυναμίας τοῦ ἀπολυταρχισμοῦ καὶ τοῦ ἀτομικισμοῦ. Ὅλοι αὐτοὶ μὲ τὰ ὄπλα τοῦ κτιστοῦ φωτὸς προσπαθοῦν νὰ μειώσουν τὸν Ἅγιο τοῦ ἀκτίστου φωτὸς καὶ νὰ ἀχρηστεύσουν τὸ ἔργο του.

Γιὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ καὶ τὴν ἐποχὴ του συνέγραψε πολὺ καλὴ μελέτη μὲ ὀρθόδοξη προσέγγιση ὁ Πρωτοπρεσβύτερος Καθηγητῆς π. Γεώργιος Μεταλληνός. Ὁ 14ος αἰώνας εἶναι ἀποδεδειγμένα μίᾳ ἀπὸ τὶς κρισιμότερες φάσεις τῆς «Βυζαντινῆς» Ἱστορίας. Ἡ περίοδος αὐτὴ σφραγίζεται ἀπὸ μίᾳ περιεργῆ ἀντινομία. Ἡ κοινωνικο-πολιτικὴ κρίση (δείγμα ἀποδιοργάνωσης καὶ ἀποσύνθεσης) διαπλέκεται μὲ πνευματικὲς συγκρούσεις (δείγμα ἀκμῆς καὶ ρωμαλεότητας). Πολιτικοκοινωνικὰ πράγματα καὶ θεολογία συμπορεύονται καὶ συμπλέκονται σὲ μίᾳ παρατεταμένη κρίση, ὡς οἱ δύο ὄψεις τῆς ἴδιας πραγματικότητας, τῆς «βυζαντινῆς» κοινωνίας.

Ὁρθοδοξία ἔξω ἀπὸ τὴν ἡσυχαστικὴ παράδοση εἶναι ἀδιανόητη καὶ ἀνύπαρκτη. Ἡ ἡσυχαστικὴ δὲ πρακτικὴ εἶναι ἡ «λυδία λίθος» γιὰ τὴν ἀναγνώριση τῆς αὐθεντικῆς χριστιανικότητας. Ὁ ἡσυχασμὸς, ἀνταποκρινόμενος στὸν σκοπὸ τῆς παρουσίας τῆς Ἐκκλησίας ὡς σώματος Χριστοῦ στὸν κόσμος, μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθεῖ «ἀσκητικὴ θεραπευτικὴ

αγωγή» (π. Ί. Ρωμανίδης), υποστηρίζει ό πατέρας Γ. Μεταλληνός.

Στό σημείωμα αυτό παραθέτω έπιλεκτικά τις άξιοπρόσεκτες αναλύσεις δύο λόγιων άνδρων του έκκλησιαστικού μας βίου.

Ό άείμνηστος Μητροπολίτης Κοζάνης Διονύσιος Ψαριανός στά 1970 έγραφε: Ό άγιος Γρηγόριος ό Παλαμάς άγωνίστηκε για να κρατήσει την όρθόδοξη Θεολογία στερεωμένη στή βάση της πίστεως, έλεύθερη από τον καταναγκασμό και τή δουλεία της λογικής. Θεολογία είναι ό λόγος για τό Θεό, και για τό Θεό δέν μιλάμε με τή λογική και δέν μπορούμε να τον φτάσουμε με τή γνώση. Ό όρθόδοξη Θεολογία, ή πίστη της Έκκλησίας δέν είναι οί διανοητικές κατασκευές και τά λογικά σχήματα, καθώς μάς δίδαξε στά νεώτερα χρόνια τό πνεύμα της Δύσεως. Ό όρθόδοξη Θεολογία είναι πείρα άγιωσύνης. Αυτή τήν πείρα κι αυτό τό φρόνημα να έχουμε κι εμείς ως όρθόδοξοι.

Ό πάπα-Φιλόθεος Φάρος άποδεικνύει τις δυνατότητες του άνθρώπου σύμφωνα με τή θεολογία του Παλαμά: Ό δεύτερη Κυριακή των Νηστειών είναι άφιερωμένη στή μνήμη του Γρηγορίου του Παλαμά και τή νίκη του ήσυχασμού έναντίον εκείνων που έπαιρναν τό δρόμο του όρθολογισμού για να γνωρίσουν τό Χριστό και που τους έπροσώπησε κυρίως ό έξ Ίταλίας έκλατινισμένος Βαρλαάμ. Σύμφωνα με τήν όρθόδοξη αντίληψη ό Τριαδικός Θεός δέν είναι έντελώς άπρόσιτος, όπως πιστεύει ή πλανεμένη Δύση, αλλά γίνεται προσιτός με τήν άκτιστη χάρη Του και τις άκτιστες ένεργειές Του που είναι μέρος της θείας ύπάρξεώς Του.

Ό άνθρωπος μπορεί πραγματικά να συναντήσει τό Θεό και δέν είναι περιορισμένος να συμπεράνει άπλώς τήν ύπαρξή Του. Ό συνάντηση όμως αυτή θα γίνει με τρόπο ήσυχαστικό, δηλαδή θα γίνει στο χώρο της καρδιάς. Ό άναζήτηση του Θεού δέν γίνεται με τήν άνθρώπινη διάνοια μόνο, άποκομμένη από τήν υπόλοιπη άνθρώπινη ύπαρξη, αλλά με τον όλο άδιαίρετο άνθρωπο, και κέντρο αυτής της άναζητητικής προσπάθειας είναι ή άνθρώπινη καρδιά.

Οί ήσυχαστικές έριδες είναι ένα γεγονός με τεράστια σημασία για τήν πολιτιστική σύγκρουση Άνατολής και Δύσης, για τήν αντίληψη και τή γνώση του άνθρώπου όσον άφορά στον τρόπο με τον όποιο θα γνωρίσει τό Θεό και προπαντός για τή δυνατότητά του να τό έπιτύχει. Όσοι σήμερα, και στο δικό μας άκόμη χώρο, προσπαθούν με λογικά έπιχειρήματα να πείσουν εκείνους που άμφιβάλλουν ότι ό Χριστός άναστήθηκε, έχουν ακολουθήσει τον Βαρλαάμ και δέν έχουν πραγματικά συναντήσει τον άναστημένο Χριστό. Γι' αυτό και δέν τολμούν να πουν σ' αυτούς έρχου και ίδε. Να έλθουν που, και να δουν τί; Γι' αυτό, αντί να τους φέρουν με άγαλλίαση στον άναστάντα Κύριο, τους έπιβάλλουν με πολεμικό μένος μία ιδεολογική τυραννία που ύπηρετεί μόνο τήν προσωπική τους ματαιοδοξία.

Ό ήσυχαστική παράδοση, που όλοένα άναγεννάται, είναι ιδιαίτερα άναγκαία σήμερα, που όλα δείχνουν πως άγγίζουμε τήν τελική πτώση.

Πρωτοπ. Κωνσταντίνος Ί. Κώστας,
παπαδάσκαλος

Πρὸς τὸ περιοδικό
«Ἐφημέριος».

Ἐεκινῶ ἀπὸ μιὰ πολὺ σημαντικὴ πληροφόρηση, πού τὸ ἴδιο αὐτὸ τὸ περιοδικὸ μοῦ παρέχει.

Στὸ πρόσφατο δημοσίευμα τοῦ π. Βασιλείου Θερμοῦ, «Λειτουργία τῆς διακονίας καὶ τῆς καρδιάς» («Ε» Ἰαν. 2010, σελ. 20-21), εἶδα νὰ παρατίθενται ἀποσπάσματα ἐπιστολῆς ἀνωνύμου, ἀλλὰ νέου ἱερέα, ὁ ὁποῖος, καταθέτοντας τὸ «περισόν» τῆς καρδιάς του, σημειώνει κάποιες ἀπὸ τὶς εὐλογημένες ἐμβιώσεις του πού καταδεικνύουν ἐξάπαντος τὴν εὐλάβειά του. Κάτι πού ὅσο περνοῦν τὰ χρόνια ὄλο καὶ μειώνεται, ἐξατμίζεται, χαλαρώνει. Καὶ θὰ ἐξηγήσω στὴ συνέχεια τί θέλω νὰ πῶ.

Πρόσεξα, ὅτι ὁ καλὸς ἀδελφὸς κάνει λόγο γιὰ τὴν ἀνάγνωση τῶν εὐχῶν εἰς ἐπήκοον, γιὰ νὰ τὶς βιώνει καλύτερα καὶ νὰ ζεῖ μία-μία τὶς λέξεις, κάτι γιὰ τὸ ὁποῖο καὶ συμφωνῶ. Ὅστόσο ἐκεῖνο πού μὲ προβληματίζει ὄχι μὲ τὸν ἐν λόγω ἀδελφό, ἀλλὰ γενικὰ, εἶναι τὸ ἐξῆς: Μήπως κατὰ τὴν ἀνάγνωση τῶν εὐχῶν, ἢ ὅταν λειτουργοῦμε ἀλλὰ καὶ κηρύττουμε, φοροῦμε τὴ μάσκα τῆς φαρισαϊκῆς μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ μᾶς προσέξουν οἱ ἄλλοι καὶ ὄχι νὰ ζήσουμε, πρῶτοι ἐμεῖς, αὐτὰ πού ἔχουμε μπροστά μας ἢ αὐτὰ πού λέμε; Γιατί, δυστυχῶς, συμβαίνουν καὶ αὐτά.

Σὲ κάποιον ἀπὸ τὰ λεγόμενα τροπάρια τῆς Παρακλητικῆς πολὺ σοφὰ καὶ μὲ τεράστιες ψυχολογικὲς προεκτάσεις, ἀναφέρεται:

«Πολλάκις τὴν ὕμνωδιαν ἐκτελῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκπληρῶν, τῇ μὲν γλώττῃ ἄσματα φθεγγόμενος, τῇ δὲ ψυχῇ ἄτοπα λογιζόμενος...», (Παρακλητικὴ, Ὁρθρος Τρίτης Γ' ἤχου).

Ἀλήθεια, σκέφτηκε ποτὲ ὁ καθένας μας, μήπως βρέθηκε σ' αὐτὴ τὴ θέση, ὄχι μιὰ φορά, ἀλλὰ πολλάκις; Μήπως, κατὰ κάποιον τρόπο, τὸν «ἀναπαύει» μιὰ τέτοια «λειτουργικὴ συμπεριφορά», γιὰ τὸ νοιώθει ὅτι εἶναι ἄψογος, ὅτι ἐντυπωσιάζει, δημιουργεῖ «κλίμα κατανύξεως» καὶ ἄλλα παρόμοια, πού, ὡστόσο, ἀποδεικνύουν ἕναν ψευδῆ ἑαυτὸ; Κι ἂν συμβαίνουν τὰ παραπάνω, πόσο σίγουροι εἴμαστε ὅτι θεοφιλῶς διακονοῦμε;

Ναί, νὰ διαβάζουμε δυνατὰ τὶς εὐχές, ναὶ νὰ λειτουργοῦμε μὲ προσοχὴ καὶ νὰ μαζεύουμε τὸ νοῦ μας. Ὅμως τὸ ζητούμενο εἶναι ἄλλο. Κι αὐτὸ τὸ ἄλλο συνίσταται στὴν ἀποφυγὴ τῶν θεατρικισμῶν – ἄς τὸ πάρουμε πιὰ ἀπόφαση δὲν εἴμαστε ἠθοποιοί, παπάδες εἴμαστε, δηλαδὴ πατεράδες σὲ μιὰ μεγάλη πνευματικὴ οἰκογένεια, τὴν ἐνορία. Κι ὅπως ὁ φυσικὸς μας γονιὸς δὲν παίζει θέατρο μέσα στὸ σπῆτι του, δὲν προσποιεῖται δηλαδὴ, ἔτσι, νομίζω πὼς καὶ ἐμεῖς πρέπει νὰ κάνουμε.

Σὲ λίγο καιρὸ ἔρχεται ἡ Μεγάλῃ Ἑβδομάδα. Συγχωρέστε με πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἀλλὰ τὸ πόσο ἐμπαίζουμε τὸν Χριστὸ μας αὐτὲς τὶς μέρες δὲ λέγεται. Γιατὶ ἐκεῖ «βγάζουμε», δυστυχῶς, ὅλες τὶς ἄρρωστες συνήθειές μας καὶ ἔτσι χάνουμε ἄλλη μιὰν εὐκαιρία νὰ ζήσουμε στιγμὲς καὶ ὥρες ἀνεπανάληπτες. Κι ὄχι μόνο νὰ τὶς ζήσουμε ἀλλὰ νὰ πασχίσουμε νὰ τὶς μεταδώσουμε καὶ στοὺς ἄλλους, ἰδιαίτερα στὶς νέες γενιές.

Πάντα μνημονεύω καὶ ἀναφέρω ἕναν ἀπλό καὶ ταπεινὸ ἱερέα, φτωχὸ καὶ ἀσήμαντο, κοντὰ στὸν ὁποῖο ἔζησα τὶς πιὸ τρυφερές μου στιγμὲς στὸ παλιό μου τὸ χωριό. Εἰλικρινὰ τὸ λέω, πὼς δὲ τὸν θυμᾶμαι νὰ θεατρνίζει, νὰ προσποι-

εἶται, νὰ νοιάζεται ἂν θὰ «στραβοπατή-
σει» στό «μινόρε». Λειτουργοῦσε ἀπλά,
ταπεινὰ καὶ φιλότιμα. Κάτι ποῦ δὲν
μπόρεσα, τὸ ὁμολογῶ, νὰ φτάσω. Κι
εἶναι στιγμὲς ποῦ ντρέπομαι στ' ἀλή-
θεια...

Πρὶν ἀπὸ εἴκοσι χρόνια δημοσιεύτηκε
μιὰ σημαντικὴ καὶ πολὺ προσεγμένη με-
λέτη τοῦ μακαρίτη Δημ. Γ. Τσάμη, κα-
θηγητῆ στῆ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Θεσ-
σαλονίκης. Θέμα της τὸ, «Ψαλμωδία καὶ
Κατάλυξη» (βλ. τὸν τόμο «Προσφορὰ
Παντελεήμονι Β' τῷ Παναγιωτάτῳ Μη-
τροπολίτῃ Θεσσαλονίκης», σελ. 493-
520). Θὰ πρότεινα νὰ τὴ διαβάσαμε

ἐμεῖς οἱ παπάδες, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν
ιεροψαλτῶν αὐτῆ τῆ μελέτη, γιατί ἔχει
πολλὰ νὰ μᾶς πεῖ. Πολλὰ καὶ διαλεγμέ-
να ἀπὸ τὴ πατερικὴ μας παράδοση, ἢ
ὅποια πάντα μᾶς νουθετεῖ, ἀλλά, κι
ὅταν τὴ συμβουλευτοῦμε, μᾶς στρέφει
τὸ πηδάλιο τῆς αὐταρέσκειας καὶ τῆς
φαρισαϊκῆς μας συμπεριφορᾶς, γιὰ νὰ
μὴν καταποντιστοῦμε. Γιατὶ ἓνα πρέπει
νὰ καταλάβουμε: ὅ,τι κάνουμε μέσα στό
ναό, ἀλλὰ κι ἔξω ἀπ' αὐτὸν γιὰ τὴ δόξα
τοῦ Θεοῦ τὸ κάνουμε κι ὄχι τὴ δικιά
μας.

παπα-Κων. Ν. Καλλιανός,
Σκόπελος

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ

Επιμέλεια: Σταύρος Τερζής

- Ἁγίου Νικολάου Βελιμίροβιτς, *Πνευματικὸ ἡμερολόγιο. Ὁ πρόλογος τῆς Ὀχρίδας. Βίοι ἁγίων, ὕμνοι, στοχασμοὶ καὶ ὁμιλίαι γιὰ κάθε ἡμέρα τοῦ χρόνου*, ἐκδ. Ἰαθως, Ἀθήνα 2009.
- Αἰμιλιανοῦ Σιμωνοπετρίτου (ἀρχιμ.), *Θεία λατρεία. Προσδοκία καὶ ὄρασις Θεοῦ*, ἐκδ. Ἰνδικτος, Ἀθήνα 2009.
- Γανωτῆ Κωνσταντίνου, *Μαθήματα λειτουργικῆς γλώσσας. Τὸ Τριώδιον*, τόμ. Α', ἐκδ. Πυρφόρος, Θήρα 2008.
- Θερμοῦ Βασιλείου (ιερέως), *Ὁδὴν Σώματος Χριστοῦ. Κεφάλαια ἐκκλησιαστικῆς αὐτογνωσίας*, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2009.
- Καλλιγέρη Ἀντωνίου (ιερέως), *Γονεῖς καὶ παιδιὰ. «...κάπου θὰ συναντηθοῦμε»*, ἐκδ. Διδαχὴ, Ἀθήνα 2009.
- Καρδαμάκη Μιχαήλ (ιερέως), *Μετάληψις πυρός*, ἐκδ. Ἐν Πλῶ, Ἀθήνα 2009.
- Κολιοῦ Γεωργίου, *Γέρων Παῖσιος. Ἡ παιδαγωγικὴ σκέψη του*, ἐκδ. Ἐν Πλῶ, Ἀθήνα 2009.
- Lev Gillet (ἐνὸς Μοναχοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας), *Πασχαλινὴ κατάνυξη*, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2009.
- Μαυροπούλου Δημητρίου, *Διερχόμενοι διὰ τοῦ Ναοῦ. Μαθήματα κατήχησης γιὰ ἐνηλίκους*, ἐκδ. Δόμος, Ἀθήνα 2009.
- Μπλούμ Ἀντωνίου (Μητρ.), *Στὸ φῶς τῆς Κρίσης τοῦ θεοῦ. Πορεία ἀπὸ τὸ Τριώδιο στὴν Ἀνάσταση*, ἐκδ. Ἐν Πλῶ, Ἀθήνα 2009.
- Μωυσέως Ἀγιορείτου (μοναχοῦ), *Ὁ ὅσιος τελώνης καὶ ὁ ἅγιος ἄσωτος*, ἐκδ. Ἐν Πλῶ, Ἀθήνα 2008.
- Μωυσέως Ἀγιορείτου (μοναχοῦ), *Οἰκογένεια, γονεῖς καὶ παιδιὰ*, ἐκδ. Ἱερὰ Μητρόπολις Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, Μεσολόγγι 2009.
- Τσομπάνη Τρύφωνος, *Ἡ τῶν θείων εὐκοσμία καὶ τάξις. Αἰσθητικὴ σπουδὴ τῆς θείας λατρείας*, ἐκδ. Μυγδονία, Θεσσαλονίκη 2009.
- Σμέμαν Ἀλεξάνδρου (ιερέως), *Ἐξομολόγηση καὶ θεία Κοινωνία*, ἐκδ. Π. Μπότση, Ἀθήνα 2009.
- Σπυροπούλου Μερόπης, *Οἰκογένεια ὦρα μηδέν;*, ἐκδ. Ἀρχονταρίκι, Ἀθήνα 2009.

*Ἡ ἀρχὴ τῶν πάντων.
Φυσικὲς Ἐπιστῆμες καὶ Θρησκεία,*

Hans Küng

Ἐκδόσεις Οὐρανός.

Ἀθήνα 2009.

Μετάφραση: Εὐάγγελος Θεοδώρου,
Ὁμ. Καθηγητοῦ-πρ. Πρυτάνεως
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ὁ καθηγητὴς κ. Εὐ. Θεοδώρου μὲ τὴν μετάφραση τοῦ βιβλίου «Ἡ ἀρχὴ τῶν πάντων» τοῦ πολυγραφότατου ρωμαιοκαθολικοῦ ἱερέα, ποὺ ἐπανειλημμένως ἀμφισβήτησε τὸ ἀλάθητο τοῦ Πάπα, ἔδωσε στὸ ἑλληνικὸ κοινὸ ἓνα πολὺ πλούσιο καὶ ἐπεξεργασμένο ὕλικὸ μὲ τὸ ὁποῖο γίνεται μιὰ ἐργώδης προσπάθεια νὰ συμφιλιωθεῖ ἡ Θεολογία μὲ τὶς σύγχρονες Φυσικὲς Ἐπιστῆμες ἐπὶ τοῦ ἀνεκαθεν ζέοντος ζητήματος τῶν ἀπαρχῶν

τοῦ σύμπαντος καὶ τῆς ζωῆς. Ὁ συγγραφέας παρουσιάζει ἐμπειρικὲς διαπιστώσεις, θεωρίες, ὑποθέσεις, ἀκόμα καὶ ἀπλὲς ἀπόψεις ἐκπροσώπων διαφόρων ἐπιστημονικῶν κλάδων, τὶς συσχετίζει μὲ τὴν βιβλικὴ διδασκαλία, ὅπως ὁ ἴδιος τὴν ἐρμηνεύει καὶ ἀποδεικνύει ὅτι μόνον ἡ κακὴ χρῆση, εἴτε τῆς Ἐπιστήμης εἴτε τῆς Θρησκείας εἴτε καὶ τῶν δύο, εἶναι ἡ αἰτία τῆς μεταξὺ τους σύγκρουσης. Τὸ βιβλίον ἀποτελεῖται ἀπὸ πέντε ἐνότητες (α) Μία ἐνοποιημένη θεωρία γιὰ ὅλα; (β) Ὁ Θεὸς ὡς Ἀρχή, (γ) Δημιουργία τοῦ κόσμου ἢ ἐξέλιξη; (δ) Ζωὴ μέσα στὸν κόσμον; (ε) Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀνθρωπότητας] μέσα ἀπὸ τὶς ὁποῖες βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἂν κάποιος ἐπιθυμῇ νὰ στοχάζεται σὲ μεγάλες συναρτήσεις καὶ νὰ μὴ χάνει τὸ ὅλον, παρὰ τὴν ὅποια ἀναγκαία εἰδίκευση, χρειάζεται νὰ ἔχει μιὰ βασικὴ φιλοσοφικο-θεολογικὴ γνώση. Θὰ ἀπαιτοῦσε πολὺν χῶρον ἢ ἀναλυτικὴ ἀναφορὰ τῶν τίτλων ἔστω τῶν περιεχομένων τῶν ἐνοτήτων ποὺ προαναφέρθηκαν ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἐπιλόγου, ὅπου πραγματεύεται τὶς φυσικοεπιστημονικὲς ὑποθέσεις περὶ τοῦ τέλους, τὰ ἀποκαλυπτικὰ δράματα περὶ τοῦ τέλους, τὰ νοήματα τῶν βιβλικῶν ὁραμάτων καὶ τὸν θάνατον μέσα στὸ φῶς. Πρέπει ὅμως νὰ σημειωθεῖ ἡ ἀγωνία τοῦ συγγραφέα νὰ συνταιριάσει τὴ Φυσικὴ μὲ τὴ Θρησκεία μὲ σκοπὸ τὴν κριτικὴ-ἐποικοδομητικὴ διαλογικὴ ἀλληλεπίδραση μεταξὺ τους, δηλαδὴ ἐγκαινιάζει ἓνα νέο ξεκίνημα στὸν διάλογο καὶ τὴν κατανόηση. Νὰ σημειωθεῖ, τέλος, ἡ συμβολὴ τοῦ μεταφραστῆ, πέρα ἀπὸ τὴν κύρια προσφορὰ τῆς προσεκτικῆς μετάφρασης, καὶ μὲ τὶς σημειώσεις του, ποὺ παρέχουν, ὑπὸ ὀρθόδοξον ὀπτικὴν γωνίαν, μερικὰ στοιχεῖα, ποὺ ἀναφέρονται σὲ σπουδαῖα σημεῖα τοῦ βιβλίου, τὰ ὁποῖα σχετίζονται μὲ τὸν δαρβινισμό, τὴν κριτικὴ ἐρμηνεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὴν καθ' ὅλου Χριστολογία, κ.ἄ.

*Ἡ Ἀδελφοποίηση
Ἀκολουθία τοῦ Εὐχολογίου
ἢ ἀντικείμενο ἐκμεταλλεύσεως
τῆς «Νέας Ἡθικῆς»;*

*Χρήστου Π. Πανάγου,
Θεολόγου-Μουσικολόγου*

Ἀθήνα 2010.

Ἐνα πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπίκαιρο θέμα χειρίζεται ὁ κ. Πανάγος στὸ πόνημά του «Ἀδελφοποίηση», ποὺ ἀφορᾷ ὄχι μόνον σὲ ἕνα λειτουργικό «πρόβλημα», ἀλλὰ καὶ στὴν «παρερμηνεία» του. Τὰ εἰσαγωγικά στοὺς ἀνωτέρω ὄρους θέλουν νὰ ὑπογραμμίσουν τὴν πλαστὴ εἰκόνα ποὺ ἀποπειράθηκε νὰ δώσει ὁ ἀμερικανὸς καθηγητὴς Τζῶν Μπόσγουελ στὴν ἐργασία του «Γάμοι μεταξὺ ἀνδρῶν στὴν προμοντέρνα Εὐρώπη» σὲ μιὰ παλιά «Ἀκολουθία σὲ Ἀδελφοποίηση». Γιὰ νὰ γίνουμε σαφεῖς, ἡ ἀδελφοποιία ἢ ἀδελφοποίηση ὑπῆρξε παλαιὸ ἔθιμο-μέσο γιὰ τὴν σύσφιγξη σχέσεων δύο ἢ περισσοτέρων ἀνθρώπων κυρίως γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση κοινοῦ ἐχθροῦ, ποὺ ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸν Ὅμηρο καὶ τὸν Ἡρόδοτο ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ρωμαίους συγγραφεῖς. Στὸς χριστιανικοὺς χρόνους ἡ ἀδελφοποιία ἀποτελοῦσε ἐκχριστιανισμὸ πρακτικῶν τοῦ κοινωνικοῦ βίου μὲ προχριστιανικὲς ρίζες χωρὶς νομικὰ δικαιώματα. Προφανῶς ἀργότερα, στὸ διάστημα 4^{οο}-8^{οο} αἰ. δημιουργήθηκε ἡ ἀνάγκη γιὰ ὑπαρξὴ κάποιας εὐχῆς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία γιὰ τὸ ἔθιμο αὐτὸ τῶν εἰδωλολατρῶν ποὺ προσχωροῦσαν στὸν Χριστιανισμὸ στὸ πλαίσιο τῆς ποιμαντικῆς τῆς διακονίας. Ὁ συγγραφέας παραθέτει σχετικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν χειρόγραφη παράδοση, ἀπὸ τὸν 8^ο ὠς τὸν 12^ο αἰ., τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ὁποίας εἶναι τελείως διαφορετικὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ σώθηκαν στὸ διάστημα 12^{οο}-16^{οο} αἰ., ὅπου εἶναι φανερὸ ὅτι ἡ εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις δινόταν μὲ προϋποθέσεις. Ἀργότερα κατέληξε νὰ χαρακτηρισθεῖ ἡ ἀδελφοποιία ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἀντικανονικὴ καὶ ἀπὸ τὴν Πολιτεία παράνομη. Μὲ τρόπο σαφῆ καὶ μὲ δομημένο πρακτικὰ κείμενο ὁ συγγραφέας συμμετέχει μὲ τὰ δικά του μέσα στὴν προσπάθεια ἀποκάθαρσης τῆς λειτουργικῆς μας παράδοσης ἀπὸ μία ἀκολουθία, γύρω ἀπὸ τὴν ὁποία ἀναπτύχθηκε παλαιότερα ὀλόκληρη φιλολογία μὲ ἀποκορύφωμα πρόσφατα τὸ βιβλίο τοῦ Μπόσγουελ, ποὺ ἀναφέρθηκε, καὶ μὲ τὸ ὁποῖο ἐπιχειρήθηκε νὰ ἀντληθεῖ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ Ἐκκλησία στὸ Βυζάντιο εὐλογοῦσε γάμους ὁμοφιλοφύλων! Ἐκθέτει τὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξη τοῦ εἰδωλολατρικοῦ ἔθιμου σὲ ἀκολουθίες τοῦ Εὐχολογίου, τὶς ἐκτροπὲς τοῦ θεσμοῦ, τὴν ἀντιμετώπισή του ἀπὸ τὴν ἐπίσημη Ἐκκλησία κατὰ τὸν 19^ο αἰ. καὶ τὴν προσπάθειά της γιὰ τὴν «παντελῆ ἐξάλειψη τῆς ψυχολέθρου ταύτης πλάνης». Πολὺ ἐνδιαφέρον εἶναι καὶ τὸ Ζ' κεφάλαιο τοῦ βιβλίου, ποὺ πραγματεύεται τὴν καταχρηστικὴ ἐρμηνεία τῆς ἀδελφοποιίας. Σὲ παράρτημα παρατίθεται συνοπτικὸς πίνακας τῶν Εὐχῶν κάθε Εὐχολογίου, τὰ κείμενα τῶν Εὐχῶν, τὰ κείμενα τῶν Ἐγκυκλίων, εἰκόνες καὶ εὐρετήριο. Τὸ βιβλίο προλογίζει ὁ Ἀναπλ. Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν π. Δημήτριος Τζέρπος.

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

● Ἴδρυμα Ποιμαντικῆς Ἐπιμορφώσεως συστήθηκε στήν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν μέ σκοπό τήν ἐπιμόρφωση, κατάρτιση, διαμόρφωση, ποιμαντική ἐξειδίκευση καί διὰ βίου ἐκπαίδευση τῶν ἐνεργεία κληρικῶν, καθὼς καί τῶν λαϊκῶν στελεχῶν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Ἡ νέα αὐτὴ ὑπηρεσία, τῆς ὁποίας κύριο ἔργο εἶναι ἡ «ποιμαντικὴ τῶν ποιμένων», ἔρχεται νὰ συμπληρώσει, κατὰ τρόπο ὀργανωμένο, μεθοδικὸ καί συγκροτημένο, τὰ ἐλλείμματα στήν ποιμαντικὴ μέριμνα γιὰ τοὺς κληρικούς καί ἔχει σχεδιαστεῖ ὡς ἴδρυμα ποιμαντικῆς ἐπιμορφώσεως καί ἐρευνῶν, ἀλλὰ καί ὡς ὀργανισμὸς προώθησης, γενικότερα, τῶν ποικίλων δραστηριοτήτων τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Μεταξὺ τῶν στόχων τοῦ ἰδρύματος περιλαμβάνεται ἡ ποιμαντικὴ, θεολογικὴ καί πρακτικὴ κατάρτιση τῶν ὑποψηφίων πρὸς χειροτονία καί τοῦ ἱερατικοῦ ζεύγους, ἡ ἐκπαίδευση κληρικῶν καί λαϊκῶν στελεχῶν γιὰ τὶς σύγχρονες ἀνάγκες διακονίας σὲ εἰδικούς ποιμαντικούς τομεῖς, ἡ δημιουργία κινήτρων γιὰ τὴν κάλυψη θέσεων ἀπασχολήσεως στὸ συνολικὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς Ι.Α.Α., ἡ διοργάνωση ἐκπαιδευτικῶν σεμιναρίων, ἡ μελέτη, προώθηση καί στήριξη τῆς Ὀρθοδόξου παραδόσεως καί τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτιστικοῦ καί πνευματικοῦ πλούτου κ.ἄ.

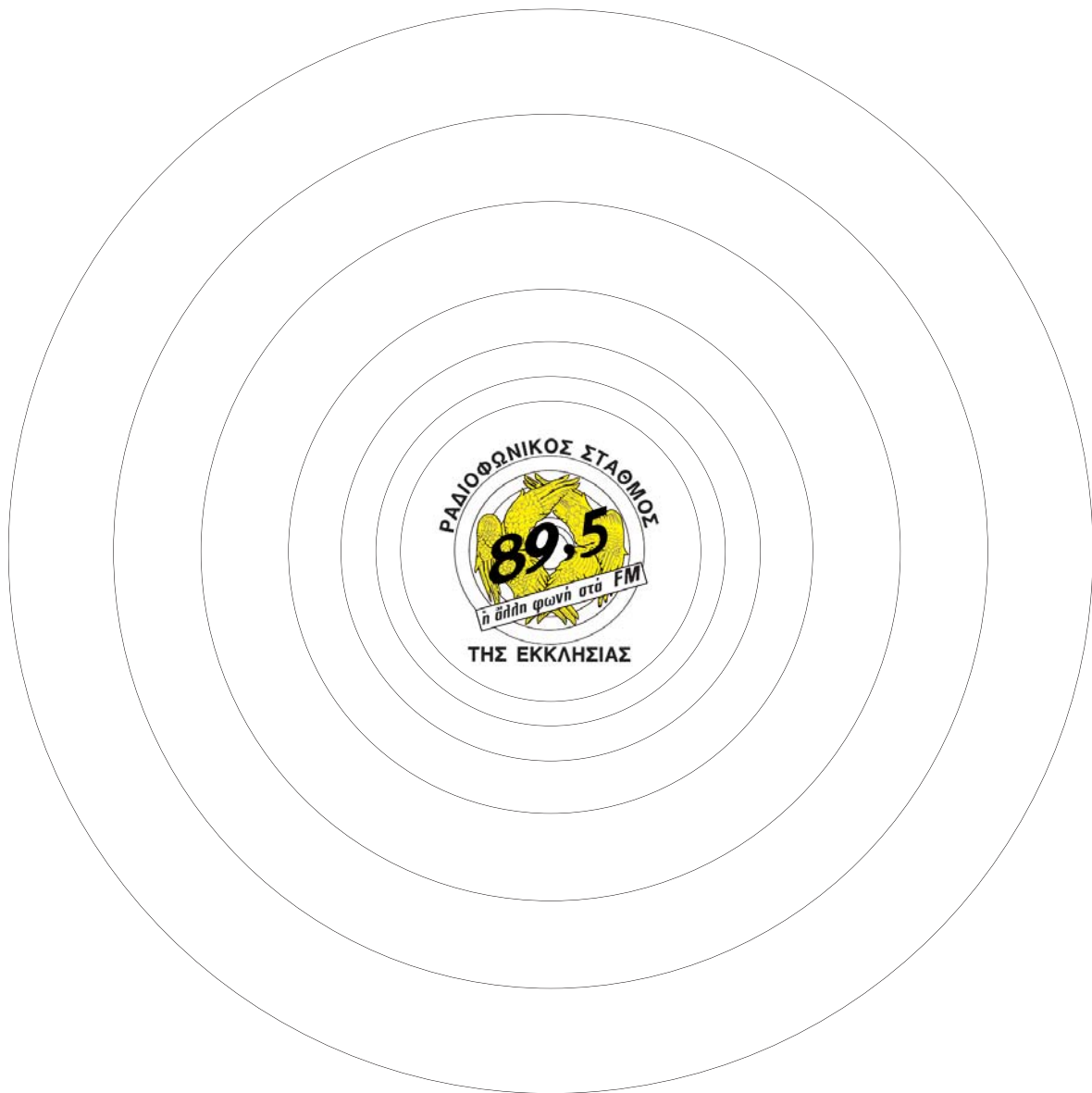
● Στις 13 Μαρτίου πραγματοποιήθηκε ἡ καθιερωμένη ἀπὸ τῆς ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων τοῦ σημερινοῦ ἡγουμένου τῆς Ἱ.Μ. Πετράκη, Ἀρχιμ. Ἰακώβου Μπιζαούρη, κατὰ τὴν Δ' Ἑβδομάδα τῶν Νηστειῶν, ἐτήσια σύναξη τῆς Ἀδελφότητος. Τὸν Μακαριώτατο ἐκπροσώπησε ὁ ἐκ τῶν ἀδελφῶν τῆς Μονῆς Ἀρχιμ. Ἀντώνιος Ἀβραμιώτης. Μετὰ τὴ Θ. Λειτουργία στήν αἴθουσα συνεδριάσεων τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ κ. Θεοδώρητος εἰσηγήθηκε τὸ θέμα «Ἡ Θεολογία τοῦ Ἁγίου Διαδόχου Φωτικῆς». Παρέστη τὸ σύνολο σχεδὸν τῶν Πατέρων τῆς Μονῆς, ποὺ συμμετεῖχαν ἐνεργῶς στὸν διάλογο καί παρακάθησαν στὴ συνέχεια στὴ μοναστηριακὴ τράπεζα.

● Σὲ πολὺ θετικὸ κλίμα πραγματοποιήθηκε ἡ συνάντηση τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν μέ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμο τὴν Τρίτη 16 Μαρτίου στὸ γραφεῖο του στήν Ἀρχιεπισκοπή. Ὁ Μακαριώτατος ἄκουσε μέ προσοχὴ τὰ αἰτήματα τῶν ἱερέων καί ὑποσχέθηκε νὰ βοηθήσει στήν ὑλοποίησή τους, ἀφοῦ πρῶτα μελετήσει τὸ κατατεθὲν ὑπόμνημα. Μεταξὺ τῶν θεμάτων περιλαμβάνονται οἱ προτάσεις: Νὰ ἀνέβει τὸ μορφωτικὸ ἐπίπεδο ὄλων τῶν Κληρικῶν, νὰ ἐνημερωθοῦν οἱ Ἱ. Μητροπόλεις γιὰ τὴν ἀνάγκη ὑπάρξεως τοπικῶν Ἱερῶν Συνδέσμων Κληρικῶν, νὰ ὀργανωθεῖ στὸ ἐγγὺς μέλλον πρόγραμμα

«ἐπιμορφώσεως κληρικῶν» ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν κατὰ τόπους Ἱερῶν Μητροπόλεων, νὰ γίνῃ προτροπὴ στὶς Μητροπόλεις ὥστε μέσῳ ἐκδηλώσεων νὰ ὑπάρχει ἐπικοινωνία τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἐφημερίων, νὰ ἐξευρεθεῖ χῶρος διαμονῆς στὴν Ἀθήνα γιὰ τοὺς κληρικούς ἀπὸ τὴν ἐπαρχία ποὺ γιὰ σοβαροὺς λόγους βρίσκονται ἐδῶ. Ἀκούγεται ἴσως παράλογο ὅμως δὲν εἶναι λίγοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔρχονται στὴν πρωτεύουσα καὶ ἔχουν πρόβλημα στὸν τρόπο διαμονῆς τους. Ἐπίσης νὰ ἐξευρεθεῖ χῶρος γιὰ στέγαση τῶν γραφείων τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε., ὥστε νὰ ἀποφεύγεται τὸ ἐνοίκιο, νὰ δημιουργηθεῖ τράπεζα αἵματος, νὰ ὀργανωθεῖ Ἡμερίδα ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου γιὰ τὸν ρόλο καὶ τὴ συμβολὴ τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε. στὴν Ἐκκλησία καὶ τὴ κοινωνία κ.ἄ.

● Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος (Ι.Σ.Κ.Ε.), ἀφοῦ ἐνημερώθηκε ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου γιὰ τὴν προβληματικὴ κατάσταση στὴν ὁποία ἔχουν περιέλθει τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Σχολεῖα καὶ τὸν κίνδυνο καταργήσεως ὀρισμένων ἐξ αὐτῶν, ἀποφάσισε καὶ ἀπέστειλε σχετικὸ ἔγγραφο πρὸς τὴν ἀρμόδια Ὑπουργὸ Παιδείας διὰ Βίου Μάθησης καὶ Θρησκευμάτων κ. Ἄννα Διαμαντοπούλου, μὲ τὸ ὁποῖο ἐκφράζει τὴν ἔντονη ἀντίθεσή του μὲ τὴν κατάργηση ἔστω καὶ ἐνὸς μόνο Ἐκκλησιαστικοῦ Σχολείου, ζητώντας παράλληλα γιὰ τὴν βιωσιμότητά τους, τὴν ἄμεση, εἰ δυνατόν ἀπὸ τὸ προσεχὲς σχολικὸν ἔτος, ἐπαναφορὰ τῆς Δ' Τάξεως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Λυκείων, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν ὑπαγωγὴ τῶν οἰκοτροφείων στὸ Ἑλληνικὸ Δημόσιο. Σὲ μία ἐποχὴ τεχνολογικὰ ταχύτατα ἀναπτυσσόμενη, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴν ὑπάρχει Σχολεῖο Ἐπιμορφώσεως γιὰ τὰ στελέχη τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν οἱ σημερινὲς ἀνάγκες καθιστοῦν ἐπιτακτικὴ τὴν ἐπιμόρφωση καὶ τοῦ κληρικοῦ τοῦ πλέον ἀπομακρυσμένου χωριοῦ.

● Συνῆλθε σὲ σύσκεψη στὶς 16 Μαρτίου 2010, στὸ Μέγαρο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Διευθυντῆ Σύνταξης κ. Ἀλεξάνδρου Κατσιάρα, ἡ νέα συντακτικὴ ἐπιτροπὴ μὲ ἐνιαύσια θητεία τοῦ περιοδικοῦ «Ἐφημέριος», ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς: Πρωτ. Δημήτριο Τζέρπο, τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Ἀρχιμ. Σωφρόνιο Γκουτζίνη, τῆς Ἱ.Μ. Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου, Πρωτ. Νεόφυτο Ραφαηλίδη, τῆς Ἱ.Μ. Φθιώτιδος, Πρωτ. Γεράσιμο Ζαμπέλη, τῆς Ἱ.Μ. Λευκάδος καὶ Ἰθάκης, Πρωτ. Ἀθανάσιο Γκίκα, τῆς Ἱ.Μ. Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως, κ. Παναγιώτη Σκαλτσῆ, καθηγητῆ τοῦ Α.Π.Θ. Ἀπὸ τὴν σύσκεψη ἀπουσίαζε λόγω κωλύματος ὁ π. Ἀθανάσιος Γκίκας. Τὰ νέα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξέφρασαν τὴν ἱκανοποίησή τους γιὰ τὴ νέα μορφή τοῦ περιοδικοῦ καὶ τὴν πεποίθησή ὅτι πάντοτε ὑπάρχουν περιθώρια καλυτέρευσης, ὥστε νὰ βοηθηθεῖ ὁ ἐφημέριος στὴ συνειδητοποίηση τῆς ἀποστολῆς του, κυρίως στὴν ἐπαρχία, ὅπου, ἰδίως στηρίζονται καὶ ἀναπαύονται στὴν ὕλη του, στὰ εὐληπτα καὶ συνοπτικὰ κείμενά του. Κάθε ἓνα ἀπὸ τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξέθεσε τὶς ἀπόψεις του σχετικὰ μὲ τὴν ὕλη, τοὺς συγγραφεῖς ἄρθρων, τὴν ἐπιλογὴ τῶν θεμάτων καὶ ἀκολούθησε εὐρύτατη συζήτηση καὶ ὑποβολὴ συγκεκριμένων προτάσεων γιὰ πρόσωπα καὶ θέματα ποὺ μποροῦν νὰ φιλοξενηθοῦν στὶς σελίδες τοῦ «Ἐφημερίου».

ΠΑΡΟΝΤΟ ΤΕΛΟΣ
Τακ. Γραφείο Κ.Ε.Μ.Π.Αθ
Αριθμός Άδειας 10

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1856/2004 ΚΕΜΠΑ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 2355

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.)
Ίω. Γενναδίου 14 115-21 Άθήναι
Τηλ. 210-72.72.253. Fax: 210-72.72.251
ISSN 1105-7203